

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ
ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՈԼՈՐՏԻ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ
ՕՏԱՐՄԱՆ
ԳՈՐԾԸՆԹԱՅՆԵՐՈՒՄ
ԿՈՌՈՒՊՏԻՈՆ ՌԻՍԿԵՐԻ
ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

ԵՐԵՎԱՆ 2016

Բրիտանական
դեսպանատուն
Երևանում

ԹՐԱՆՍՓԱՐԵՆՍԻ
ԻՆԹԵՐՆԵՇՆԼ
հակակոռուպցիոն կենտրոն

Սույն հետազոտությունն իրականացվել է Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ հակակոռուպցիոն կենտրոնի «Օրինավորության խթանումը պաշտպանության ոլորտում» ծրագրի շրջանակներում՝ Հայաստանի Հանրապետությունում Բրիտանական դեսպանության աջակցությամբ:

Հետազոտության բովանդակությունը, արտահայտած տեսակետները և կարծիքները պատկանում են հեղինակներին և հնարավոր է՝ չհամընկնեն Բրիտանական կառավարության տեսակետների հետ:

ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏԻ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ՕՏԱՐՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՆԵՐՈՒՄ ԿՈՌՈՒՊՑԻՈՆ ՌԻՍԿԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

Փորձագետ՝ Վիրաբ Խաչատրյան

Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ հակակոռուպցիոն կենտրոն
Երևան 0019, Անտառային 164/1
Հեռ.՝ (374 10)) 569589, 569689
Ֆաքս՝ (374 10) 569519
Էլ. փոստ՝ info@transparency.am
Կայքէջ՝ www.transparency.am

ԵՐԵՎԱՆ 2016

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Հապավումներ	4
Ներածություն	5
Մեթոդաբանություն	7
Ակտիվների օտարման միջազգային փորձը	8
Ակտիվի հասկացությունը	8
Ակտիվի օտարման հասկացությունը	10
Ակտիվի օտարման գործընթացը	12
Շահերի բախումն ակտիվների օտարման գործընթացում	16
Հայաստանում ակտիվների օտարման օրենսդրական կարգավորումը եվ կոռուպցիոն ռիսկերը	19
Ընդհանուր բնույթի ակտիվների օտարման իրավական կարգավորումը	20
Ակտիվի ավելցուկային ճանաչում	22
Ակտիվի գնահատում	23
Օտարման եղանակի ընտրություն	26
Հատուկ բնույթի ակտիվների օտարում	29
Հայաստանում պաշտպանության ոլորտի ակտիվների օտարման պրակտիկան	30
Եզրակացություն	34
Առաջարկություններ	35
Հավելվածներ	36
ՀԱՎԵԼՎԱԾ 1. ԹԻՎԿ ԵՎ ՊՆ նամակագրությունը	36
ՀԱՎԵԼՎԱԾ 2. ԹԻՎԿ և ՊԳԿՎ նամակագրությունը	39
Գրականություն	61

ՀԱՊԱՎՈՒՄՆԵՐ

ԹԻՎ	Թրանսփարենսի հնթերնեշնլ հակակոռուպցիոն կենտրոն
ՀՀ	Հայաստանի Հանրապետություն
ՊԳԿՎ	Պետական գույքի կառավարման վարչություն
ՊՆ	Պաշտպանության նախարարություն
ՊՈԱԿ	Պետական ոչ առևտրային կազմակերպություն

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Պետական կառավարման մարմինների, այդ թվում նաև պաշտպանության ոլորտի պետական կառավարման մարմինների տիրապետության տակ գտնվող ակտիվների ճիշտ կառավարումը հանդիսանում է բյուջետային միջոցների արդյունավետ օգտագործման քաղաքականության անբաժան մասը: Առհասարակ, ցանկացած ակտիվի կառավարում անցնում է վեց փուլ, որոնք են պլանավորումը, բյուջետավորումը, ձեռքբերումը, հաշվառումը, կառավարումը և օտարումը:

Ինչպես տեսնում ենք, ակտիվի օտարումը հանդիսանում է ցանկացած գույքի կառավարման վերջին փուլը, որի արդյունքում գույքը փաստացիորեն դուրս է գալիս պետական կառավարման մարմնի տիրապետությունից և անցնում է այլ անձի տիրապետության ներքո կամ ոչնչացվում է: Առաջին հայացքից թվում է, թե այս փուլը տնտեսական առումով որևէ հետաքրքրություն չի ներկայացնում, քանի որ ենթադրվում է, որ օտարվող ակտիվը արդեն որևէ կերպ չի կարող ծառայել իր հիմնական նպատակին: Սակայն իրականում այս փուլը պակաս կարևոր չէ, քան գույքի կառավարման մյուս փուլերը, քանի որ նույնիսկ տվյալ կազմակերպության շրջանակներում իր նպատակին չձառայող ակտիվը կարող է որոշակի հետաքրքրություն ներկայացնել այլ սուբյեկտների համար, այսպիսով՝ հնարավորություն ընձեռելով այն ուղղակի դեմ նետելու փոխարեն դրա դիմաց ստանալ որոշակի եկամուտ:

Բացի վերը շարադրվածից, պետական կառավարման մարմինների տիրապետության ներքո գտնվող ակտիվի օտարման գործընթացը կարող է լուրջ կոռուպցիոն ռիսկեր պարունակել: Ինդիքը նրանում է, որ այս գործընթացը ոչ թափանցիկ և ոչ հաշվետու եղանակով իրականացնելու դեպքում կարող է օտարվել այնպիսի գույք, որը լիովին համապատասխանում է իրենց առջև դրված պահանջներին և լիովին ծառայում են իրենց նպատակին: Կոռուպցիոն բաղադրիչը այստեղ կայանում է նրանում, որ անձը հնարավորություն է ստանում ձեռք բերել մի գույք, որը լիովին պիտանի է օգտագործման այնպիսի գնով, որը էականորեն ցածր է դրա սկզբնական ձեռքբերման գնից:

Ակտիվների օտարման գործընթացի կազմակերպման խնդիրները հատկապես ակնառու են պաշտպանության ոլորտում, որտեղ ոչ թափանցիկ և հաշվետու եղանակով գործելը կարող է առաջացնել ոչ միայն կոռուպցիոն ռիսկեր: Հաշվի առնելով պաշտպանության ոլորտի կառավարման մարմինների տիրապետության տակ գտնվող ակտիվների բնույթը՝ գույքի օտարման գործընթացում չարաշահումները կարող են հանգեցնել նրան, որ ռազմական նշանակության արտադրանքը կարող է հայտնվել այն անձանց ձեռքում, որոնց նկատմամբ կիրառվել են սանկցիաներ: Արդյունքում բացասական հետևանքներ են առաջանալու հենց պետության համար:

Միաժամանակ պաշտպանության ոլորտի առանձնահատկություններով պայմանավորված՝ ակտիվների օտարման գործընթացը այս բնագավառում կարող է պաշտպանված լինել որոշակի գաղտնիության ռեժիմով, որը կունենա հստակ հիմնավորվածություն: Փաստորեն՝ պաշտպանության ոլորտի ակտիվների օտարման գործընթացի կարգավորման ընթացքում օրենսդրությունը գործ ունի երկու խնդիրների հետ՝ մի կողմից անհրաժեշտ է ապահովել, որպեսզի գործընթացները լինեն թափանցիկ և ընդունված որոշումները լինեն հիմնավորված՝ այդպիսով բացառելով կոռուպցիոն ռիսկերը, մյուս կողմից՝ անհրաժեշտ է ապահովել պետական գաղտնիք կազմող տեղեկությունների գաղտնիությունը:

Սույն զեկույցում վերլուծության է ենթարկվում ակտիվների օտարման միջազգային լավ փորձը, ներկայացվում է գույքի օտարման գործընթացը կարգավորող օրենսդրությունն ու առկա ռիսկերը, ինչպես նաև՝ պաշտպանության ոլորտում ակտիվների օտարման պրակտիկան Հայաստանի Հանրապետությունում:

ՄԵԹՈԴԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Սույն զեկույցը պատրաստելիս ուսումնասիրվել է մասնավորապես ԱՄՆ, Կանադայի, Ավստրալիայի ակտիվների օտարման փորձը, այդ երկրներում պետական ակտիվների օտարման գործընթացների աուդիտի զեկույցները: Հայաստանյան պայմաններում ակտիվների օտարման փորձը ներկայացնելու համար ուսումնասիրվել են հետևյալ իրավական ակտերը.

- «Պետական գույքի կառավարման մասին» ՀՀ օրենք,
- «Անշարժ գույքի գնահատման գործունեության մասին» ՀՀ օրենք,
- ՀՀ կառավարության 1998թ. մարտի 27-ի «Մասնավորեցվող պետական գույքի հաշվեկշռային մեթոդով գնահատման կարգի մասին» թիվ 209 որոշում,
- ՀՀ կառավարության 2003թ. հունիսի 13-ի «Պետական և կառավարչական հիմնարկներին ամրացված, պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունների սեփականությունը հանդիսացող և դրանց ամրացված գույքի օտարման կարգը հաստատելու մասին» թիվ 882-Ն որոշում,
- ՀՀ կառավարության 2004թ. հուլիսի 22-ի «Պետական կառավարչական և այլ պետական հիմնարկների տիրապետմանը, տնօրինմանն ու օգտագործմանը հանձնված՝ պետական սեփականություն հանդիսացող հիմնական միջոցների ամորտիզացիոն մասհանումների տարեկան նորմաները հաստատելու մասին» թիվ 957-Ն որոշում:

Գույքի օտարման պրակտիկան ներկայացնելու համար ուսումնասիրվել են այդ ոլորտի միջազգային լավագույն փորձը ներկայացնող հրապարակումները, գույքի օտարման մասին ՀՀ կառավարության որոշումները, մամուլի հրապարակումները, ինչպես նաև հարցազրույցներ են անցկացվել ՀՀ պաշտպանության նախարարության և ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչության (այսուհետ՝ ՊԳԿՎ) համապատասխան աշխատակիցների հետ:

ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ՕՏԱՐՄԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՓՈՐՁԸ

ԱԿՏԻՎԻ ՀԱՍԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ցանկացած կառույց կամ հաստատություն, անկախ նրանից, թե այն ունի պետական, տեղական ինքնակառավարման կամ մասնավոր կազմակերպության կարգավիճակ, ստեղծվում է որոշակի խնդիրներ լուծելու և ամբողջ հանրությանը կամ դրա մի մասին ծառայություններ մատուցելու համար: Բնական է, որ այդ գործունեությունն իրականացնելու համար կառույցները կարիք ունեն որոշակի նյութատեխնիկական բազայի, որի օգտագործման միջոցով փաստացիորեն մատուցվում են ծառայությունները և լուծվում կառույցի առջև դրված խնդիրները: Հենց այդ նյութատեխնիկական բազան, որն անհրաժեշտ է կազմակերպության առջև դրված խնդիրները լուծելու և գործունեություն իրականացնելու համար ընդունված է անվանել կազմակերպության ակտիվային բազա:¹

1. Douglas Henley, Van Nostrand Reinhold, *Public sector Accounting and Financial Control*, 1989

2. John Downes, Jordan Goodman, *Dictionary of Finance and Investment Terms Barron's financial guides*, 2014, էջ 36

3. International Public Sector Accounting Standards Board, *Handbook of International Public Sector Accounting Pronouncements*, 2011, www.ifac.org/publications-references/2011-handbook-international-public-sector-accounting-pronouncements

4. John Wilson, *Financial Management for the Public Services*, McGraw-Hill education, 1998

Ակտիվը կազմակերպության ակտիվային բազայում ներառված անհատապես որոշվող գույքն է կամ ոչ նյութական արժեքները: Այսպես, մասնագիտական գրականության մեջ ակտիվ տերմինի տակ ընդունված է հասկանալ ցանկացած գույք, այլ նյութական կամ ոչ նյութական արժեք, որն ունի տնտեսական արժեք և որը սեփականության իրավունքով պատկանում է կազմակերպությանը:² Հանրային ոլորտի հաշվապահական հաշվառման միջազգային ստանդարտներին համապատասխան ակտիվը բնութագրվում է որպես կազմակերպությանը սեփականության իրավունքով պատկանող ցանկացած գույք կամ ոչ նյութական արժեք, որն ապագայում պետք է ապահովի կազմակերպության առջև դրված խնդիրների լուծումը:³

Այսպիսով՝ ցանկացած ակտիվի բնորոշ են հետևյալ հատկանիշները.

- ակտիվը պետք է լինի գույք կամ ոչ նյութական արժեք, որն ունի տնտեսական արժեք,
- ակտիվը պետք է սեփականության իրավունքով պատկանի կազմակերպությանը,
- ակտիվը պետք է օգտագործվի կազմակերպության առջև դրված խնդիրները լուծելու և ծառայություններ մատուցելու համար:

Հանրային ոլորտի հաշվապահական հաշվառման ստանդարտներին համապատասխան, ակտիվները դասակարգվում են որպես ընթացիկ և ոչ ընթացիկ կամ կապիտալ ակտիվներ:⁴ Ի տարբերություն ընթացիկ ակտիվների, որոնք ձեռք են բերվում ամենօրյա ընթացիկ գործունեությունից բխող խնդիրները լուծելու համար և շատ շուտ սպառվում են, կապիտալ ակտիվները համապատասխանում են կազմակերպության գործունեության երկարաժամկետ ծրագրերին, բխում են դրանցից, ունեն ավելի երկար կյանք և օգտագործվում են առավել տևական ժամանակով:

Ակտիվների ձեռքբերման նպատակով ցանկացած կազմակերպություն, անկախ դրա կարգավիճակից, վճարում է որոշակի գին: Հետևաբար, անիմաստ գումարի վատնումից խուսափելու նպատակով ցանկացած ձեռքբերվող ակտիվ պետք է համապատասխանեցվի կազմակերպության ռազմավարական, կորպորատիվ և ֆինանսական պլանների հետ:

Վերը շարադրվածը վերաբերում է ոչ միայն մասնավոր ոլորտի ձեռնարկություններին: Սա հատկապես կարևորվում է հանրային ոլորտի կազմակերպությունների՝ նախարարությունների, պետական այլ գերատեսչությունների, տեղական ինքնակառավարման մարմինների առումով, որտեղ ծառայությունների մատուցման կամ հաստատությունների առջև դրված խնդիրների լուծման համար անհրաժեշտ ակտիվները ձեռք են բերվում հարկատուների կողմից վճարված հարկերի հաշվին: Հետևաբար, հարկատուներն իրավունք ունեն իմանալ, թե ինչ նպատակով է ձեռք բերվում այս կամ այն ակտիվը, և առհասարակ, ինչպես է այն կառավարվում: Ժողովրդավարական երկրներում հարկատուների այս իրավունքի իրացումն ապահովվում է հանրային մարմինների աշխատանքի թափանցիկությամբ և հաշվետվողականությամբ:

«Գումարի դիմաց արժեք» սկզբունքին համապատասխան, հանրային մարմինները պետք է հատկապես մեծ ուշադրություն դարձնեն ակտիվները կառավարելուն՝ նպատակ հետապնդելով, որպեսզի դրա կյանքի ողջ ընթացքում հնարավոր լինի ապահովել արդյունավետություն և ստանալ արժեք: Ընդ որում, սա վերաբերում է ոչ միայն ակտիվը ձեռք բերելու փուլին, այլ ակտիվի գոյության ցանկացած շրջանին:⁵

5. Andrew Likierman, *Public Expenditure*, 1988

Առհասարակ, միջազգային պրակտիկայում ընդունված մոտեցման համաձայն՝ ակտիվների կառավարումն անցնում է 6 շրջափուլ.

1. պլանավորում,
2. բյուջետավորում,
3. ձեռքբերում,
4. հաշվառում,
5. կառավարում,
6. օտարում:⁶

6. Australian National Audit Office, *Better Practice Guide on the Strategic and Operational Management of Assets by Public Security Entities*, 2010

Նշված փուլերը միմյանց հետ օրգանական փոխկապակցվածության մեջ են և չեն կարող գոյություն ունենալ միմյանցից անկախ: Այսինքն, այս կամ այն ակտիվի ձեռք բերման օգտին որոշում կայացնելիս կազմակերպությունը պետք է հաշվի առնի ինչպես դրա գնման հետ կապված ծախսերը, այնպես էլ՝ ակտիվի շահագործման, պահպանման հետ կապված ծախսերը, ինչպես նաև՝ ակտիվի օտարման դեպքում այն օտարելու արդյունքում ստացվող ֆինանսական օգուտները:

Ակտիվի կառավարման արդյունավետության աստիճանը դրա կյանքի ցանկացած փուլում հանդիսանում է ակտիվը տիրապետող կառույցի կառավարման որակի գնահատման կարևորագույն չափանիշներից մեկը:⁷ Այդ է պատճառը, որ արդյունավետ կառավարման ձգտող հանրային մարմինները, որպես կառավարման ընդհանուր ռազմավարության բաղկացուցիչ մաս, մշակում և ընդունում են հիմնական ակտիվների կառավարման ծրագրեր: Այս

7. Asmath Damodaran, *The Little Book of Valuation*, 2010, էջ 19

փաստաթղթերը, որոնք ընդգրկում են ակտիվի օգտագործման հիմնական նպատակը, սպասարկման հաճախականությունը, ակտիվի պահպանման համար իրականացվող ծախսերը, ակտիվի օգտակար կյանքի գնահատված տևողությունը և այլ անհրաժեշտ տեղեկատվություն, ոչ միայն թույլ են տալիս պատկերացում կազմել ակտիվների ընդհանուր վիճակի մասին, այլ նաև հնարավորություն են ընձեռում ժամանակին բացահայտել ակտիվի կառավարման հետ կապված խնդիրները և համապատասխան քայլեր ձեռնարկել ակտիվի օգտագործման արդյունավետությունը բարձրացնելու համար: Չնայած որ պրակտիկայում նշված ծրագրերը հաստատվում են ակտիվը ձեռք բերելուց հետո միայն, այնուամենայնիվ այդ հարցերն անպայման պետք է քննարկման առարկա դարձվեն դեռ ակտիվի ձեռքբերման փուլում: Այսպես, եթե հանրային մարմինը առաջարկում է ձեռք բերել որոշակի սարքավորում, ապա վերջինիս արդյունավետությունը պարզելու համար որոշում ընդունողը պետք է հստակ պատկերացում ունենա, թե որքան կարժեանա ակտիվի ընթացիկ պահպանման աշխատանքները, ինչ ծախսեր են կապված ակտիվի օգտագործման հետ, և ի վերջո, ինչ գնով է հնարավոր վաճառել ակտիվը դրա օգտակար կյանքի ավարտին:

ԱԿՏԻՎԻ ՕՏԱՐՄԱՆ ՀԱՍԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ինչպես նշվեց, ակտիվի օտարումը ցանկացած հանրային մարմնի շրջանակներում հանդիսանում է տվյալ ակտիվի օգտակար կյանքի վերջին փուլը:⁸ Իր օգտակար կյանքի ավարտին մոտենալիս ակտիվն, այլևս հնարավորություն չունենալով ծառայել իր հիմնական նպատակին, այնուամենայնիվ կարող է դեռ պահպանել իր օգտակար որոշակի հատկանիշներ՝ այդպիսով ծառայելով այլ նպատակների: Օրինակ՝ կազմակերպությունն իր պահանջների համար ձեռք է բերում բոլորովին հինգ հարյուր էջ տպող տպիչ: Որոշ ժամանակ անց պարզվում է, որ հինգ հարյուր էջի տպագրությունը բավարար չէ կազմակերպության նպատակներն արդյունավետորեն իրականացնելու համար, ուստի որոշում է ընդունվում ձեռք բերել այլ՝ ավելի հզոր տպիչ: Միևնույն ժամանակ, նախորդ տպիչը նորմալ աշխատում է, և շուկայում կարող են գտնվել անձինք, որոնց լիովին կբավարարի այդ արագությունը: Այդ իսկ պատճառով հանրային մարմինը պետք է ձգտի ոչ թե շուտափույթ ազատվել իր համար այլևս ոչ պիտանի ակտիվից, այլ պետք է ձգտի առավելագույն օգուտը քաղել ակտիվի օտարումից:

Առհասարակ, «օտարել» ասելով նկատի ունենք ցանկացած գործողություն, որի արդյունքում հանրային մարմնի սեփականության իրավունքը տվյալ ակտիվի նկատմամբ դադարում է և այն վերջինս չի կարող գեներացնել հետագա արդյունք:⁹ Հանրային մարմինը կարող է ակտիվի օտարման մասին որոշում ընդունել այն դեպքում, երբ ակտիվը որակվում է որպես ավելցուկային կամ ակտիվին ներկայացվող պահանջների ուժով այլևս պիտանի չէ շահագործման:¹⁰

Ակտիվների օտարման մասին որոշումները, հնարավորինս, պետք է կայացնել ոչ թե հանկարծակի, այլ՝ պլանավորել նախապես: Կանխավ պլանավորված օտարումն ունի մի շարք առավելություններ: Նախ, դա հնարավորություն է տալիս ժամանակին ազատվել այն ակտիվներից, որոնք այլևս առավելագույն արդյունավետությամբ չեն ծառայում նպատակին: Մյուս կողմից, դա ապահովում

8. Australian National Audit Office, 2010

9. John Downes, Jordan Goodman, էջ 187

10. Australian National Audit Office, 2010

է, որ հանրային մարմինը մինչև վերջ չմաշի արդեն իսկ ոչ արդյունավետ ծառայող ակտիվը, ինչն էականորեն կարող է ավելացնել դրա համար գնորդը գտնելու և այն առավել հարմար գնով վաճառելու հնարավորությունը:

Ինչպես արդեն վերը նշվեց, հանրային կառավարման ոլորտում ակտիվները ձեռք են բերվում հարկատուների միջոցների հաշվին: Այդ իսկ պատճառով, ժողովրդավարական մեթոդներով կառավարում ապահովելու և կոռուպցիոն ռիսկերը բացառելու նպատակով ակտիվների կառավարման ցանկացած, այդ թվում՝ օտարման, փուլում հանրային կառավարման մարմինները պետք է գործեն հաշվետու և թափանցիկ:

Ակտիվների օտարման փուլում պետական կառավարման մարմինների գործունեության թափանցիկությունը և հաշվետվողականությունը հատկապես կարևորվում է պաշտպանության ոլորտում: Այստեղ, բացի հարկատուների իրազեկ լինելու և նրանց առջև հաշվետու լինելու խնդրից գոյություն ունեն նաև հետևյալ առանձնահատկությունները.

- Պաշտպանության ոլորտում պետական կառավարման մարմինները հաճախ տիրապետում են այնպիսի ակտիվների, որոնց կառուցվածքում առկա են շրջակա միջավայրի և մարդկանց առողջության համար վտանգ ներկայացնող նյութեր, ուստի դրանց կողմից փաստացիորեն հնարավորությունը բացառելու համար պետական մարմինները պետք է առավելագույնս հսկեն նման ակտիվների օտարման գործընթացը:¹¹
- Պաշտպանության ոլորտի կառավարման մարմինների տիրապետության տակ գտնվող զենքերի և զինամթերքի փոխանցման նկատմամբ գործում են հսկողության հատուկ մեխանիզմներ, որոնք արգելում են զենքի, զինամթերքի կամ դրանց բաղկացուցիչ մասերի փոխանցումը առանց այն արտադրող պետության համաձայնության, ինչպես նաև դրանց փոխանցումը այն երկրներին, որոնց նկատմամբ առկա են միջազգային սահմանափակումներ: Նման պահանջներին չհետևելը կարող է լուրջ հետևանքներ ունենալ պետության համար, հետևաբար այդ տեսակ ակտիվների օտարման նկատմամբ հսկողությունը ևս չափազանց կարևոր է:¹²
- Պաշտպանության ոլորտի կառավարման մարմինների տիրապետման ներքո գտնվող որոշակի ակտիվներ հաճախ պատմամշակութային մեծ արժեք են ներկայացնում: Օրինակ, պատերազմի կամ որոշակի գործողությունների ընթացքում օգտագործվող զրահատանկերն ու մեքենաները, օդանավերը, նավերը և այլն: Նման դեպքերում անհրաժեշտ է նախապատվությունը տալ պատմամշակութային նշանակությանը և այդպիսի ակտիվները հանձնել թանգարանների սեփականությանը:¹³

Այսպիսով, պաշտպանության ոլորտի ակտիվների օտարման գործընթացում պետք է առաջնորդվել հետևյալ սկզբունքներով.

- օտարման բոլոր գործողություններն իրականացնել բաց, թափանցիկ և հաշվետու եղանակով՝ ապահովելով հանրային վերահսկողության իրականացման համար բարենպաստ պայմաններ,
- բոլոր անձանց համար ապահովել օտարման գործընթացներին մասնակցելու հավասարություն,

11. Australian National Audit office, *Management of the Disposal of Specialist Military Equipment*, 2015

12. Republic of Ghana Public Procurement Board, *Guidelines for Disposal of Goods and Equipments*

13. Australian National Audit Office, 2010

- իրականացնել ակտիվների օտարման պլանավորումը և կառավարումը՝ որպես ակտիվների կյանքի ցիկլի բաղկացուցիչ մաս,
- առավելագույնի հասցնել պաշտպանության ոլորտի ակտիվների օտարումից ստացվող եկամուտները կամ որքան հնարավոր է նվազեցնել կամ առհասարակ վերացնել ակտիվների օտարման հետ կապված ծախսերը,
- բացառել ակտիվների օտարման արդյունքում շրջակա միջավայրին և մարդկանց առողջությանը վնաս հասցնելը,
- ապահովել միջազգային իրավունքով ստանձնած պարտավորությունների կատարումը,
- երաշխավորել, որ պատմամշակութային նշանակություն ունեցող ակտիվները պատշաճ կերպով ճանաչվեն և պահպանվեն:¹⁴

14. Australian National Audit Office, 2010

ԱԿՏԻՎԻ ՕՏԱՐՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՅԸ

Ակտիվների օտարումն արդյունավետ իրականացնելու համար անհրաժեշտ է այն դիտարկել ոչ թե որպես մեկ միջոցառում, այլ որպես գործընթաց, որին կարող են ներգրավվել մի շարք կազմակերպություններ ինչպես պաշտպանության համակարգի ներսում, այնպես էլ՝ դրանից դուրս:¹⁵ Կոռուպցիոն ռիսկերը բացառելու նպատակով անհրաժեշտ է ողջ գործընթացում ապահովել հստակ հաշվետվողականության և պատասխանատվության մեխանիզմներ, որոնց բացակայությունը կարող է առաջացնել լուրջ խնդիրներ ակտիվների օտարումն արդյունավետ իրականացնելու, ձեռքբերող անձանց հավասար մասնակցություն ապահովելու, ինչպես նաև՝ հանրային անվտանգության ապահովման և շրջակա միջավայրի պաշտպանության առումով: Թափանցիկության բացակայությունը կարող է լրջորեն խաթարել պաշտպանության ոլորտի նկատմամբ հանրության վստահությունը:

15. Նույն տեղում

Ակտիվների օտարումը, ինչպես ցանկացած գործընթաց, պատշաճ պլանավորման ենթակա հաջորդական քայլերի ամբողջություն է: Այն պետք է իրականացվի ընդունված որոշումների հիմնավորման, թափանցիկության և հաշվետվողականության, այլընտրանքների պատշաճ գնահատման, ինչպես նաև բոլոր ծախսերը հաշվի առնելու սկզբունքներին համապատասխան:

Ակտիվների օտարման գործընթացի հիմնական քայլերն են.

1. ակտիվի ավելցուկային ճանաչումը,
2. ակտիվի արժեքի գնահատումը,
3. ակտիվի օտարման եղանակի որոշումը,
4. ակտիվի օտարումը:¹⁶

16. Australian National Audit Office, 2015

Ակտիվի ավելցուկային ճանաչումն այն առաջին քայլն է, որը գործի է դնում ակտիվի օտարման ողջ գործընթացը, ուստի հանդիսանալով ակտիվի կառավարման գործընթացի կարևորագույն որոշումներից մեկն՝ այն պետք

է պատշաճ հիմնավորված լինի, որպեսզի բացառի հնարավոր կոռուպցիոն ռիսկերը:

Հայտնի է, որ գործնականում օգտագործված ակտիվը վաճառվում է ավելի էժան, քան նոր ակտիվը: Քանի որ օգտագործված ակտիվը հաճախ կարող է լիովին փոխարինել նորին, որոշ պաշտոնյաներ իրենց անհրաժեշտ ակտիվն առավել էժան գնով ձեռք բերելու նպատակով, իրենց պաշտոնական դիրքը չարաշահելով կարող են նախաձեռնել տվյալ ակտիվի օտարման գործընթաց: Արդյունքում կստացվի, որ ոչ միայն անհրաժեշտ ակտիվն է օտարվում առավել էժան գնով, այլ նաև կարիք է առաջանում ձեռք բերելը նորը՝ հնարավոր է առավել թանկ գնով:

Ակտիվի օտարման հիմնավորումը պետք է պարունակի տեղեկություն այն նպատակների մասին, որոնց ծառայում էր ակտիվը, այն հանգամանքների փոփոխության մասին, որոնց ուժով ակտիվի աշխատանքն այլևս չունի նախկին արդյունավետությունը, ինչպես նաև ակտիվի պահպանման աննպատակահարմարությունը հիմնավորող հանգամանքների մասին: Հանրային կառավարման մարմիններն առավելագույնս պետք է խուսափեն ակտիվը դրա հնաժողովյալ կամ ուղղակի աննպատակահարմարության հիմքով ավելցուկային ճանաչելուց, քանի որ ի տարբերություն մասնավոր կազմակերպությունների, հանրային մարմինները չունեն հաճախորդներին գրավելու, իրենց ծառայությունները կամ ապրանքներն առավել գրավիչ դարձնելու և այդպիսով մրցակիցների հանդեպ առավելության հասնելու խնդիր:

Ակտիվները կարող են ավելցուկային ճանաչվել, մասնավորապես, երբ՝

- մաշվածության կամ ամորտիզացիայի արդյունքում ակտիվի օգտակար կյանքն ավարտվել է,
- ակտիվը վնասվելու կամ այլ պատճառներով պիտանի չէ ծառայությունների մատուցման համար,
- որոշակի հանգամանքների ուժով ակտիվը կոնկրետ ժամանակահատվածի կտրվածքով անհրաժեշտ չէ ծառայությունների մատուցման համար,
- ակտիվը պահպանելը կամ գործարկելը դառնում է տնտեսապես ոչ շահավետ,
- օրենսդրությամբ կամ տեխնոլոգիաների զարգացմամբ պայմանավորված ակտիվների նկատմամբ առաջադրվել են լրացուցիչ պահանջներ,
- ակտիվը տիրապետողն այլևս իրավասու չէ իրականացնել այն լիազորությունները, որի համար ակտիվը ձեռք էր բերվել,
- ակտիվի օգտագործումը արգելվում է օրենսդրությամբ,
- ակտիվը որևէ այլ պատճառով հարմար չէ ծառայության մատուցման համար:¹⁷

17. Australian National Audit Office, 2010

Անհրաժեշտ է նշել նաև, որ ակտիվը ավելցուկային ճանաչելու ժամանակ հարկ է դեկավարվել ոչ միայն ակտիվի աշխատանքի արդյունավետությամբ, այլ նաև հաշվի առնել հասարակության համար դրա ունեցած դերն ու նշանակությունը: Օրինակ, եթե խոսքը գնում է դպրոցի մասին, ապա պետք է հաշվի առնել

18. Australian National Audit Office, 2015

կոնկրետ տարածքում ապրող բնակչության համար դպրոցի ունեցած դերը և արդյոք դպրոցի շենքի օտարման դեպքում բնակիչները կունենան այլընտրանք և այլն:¹⁸

Ակտիվի օտարման գործընթացի երկրորդ փուլն ակտիվի գնահատումն է: Այն պետք է իրականացվի՝ հաշվի առնելով տվյալ պահին նմանատիպ ապրանքների համար շուկայում առաջարկվող գինը, ինչպես նաև՝ այն ժամանակը, որի ընթացքում ակտիվն անհրաժեշտ է իրացնել: Անհրաժեշտության դեպքում ակտիվի արժեքի գնահատման գործում կարող են ներգրավվել անկախ փորձագետներ՝ ակտիվի իրացման հնարավորությունների և դրա գնի վերաբերյալ հիմնավորված եզրակացություն ներկայացնելու համար: Ցանկացած շեղում այդ եզրակացությունից պետք է պատշաճորեն հիմնավորվի:

Ավելցուկային ճանաչված ակտիվի արժեքի որոշմանը հաջորդում է ակտիվի օտարման եղանակի սահմանման փուլը: Ակտիվի օտարման եղանակի ընտրությունը կարող է կախված լինել մի շարք հանգամանքներից, մասնավորապես՝

- արդյոք գոյություն ունեն պարտավորություններ, որոնց ուժով ակտիվը չի կարող օտարվել կամ կարող է օտարվել խիստ սահմանափակ թվով անձանց,
- արդյոք ակտիվի օտարումը կարող է հանգեցնել երրորդ անձանց առողջությանը կամ շրջակա միջավայրին վնաս հասցնելուն,
- արդյոք օտարման արդյունքում կառաջանան եկամուտներ՝ ֆինանսական կամ այլ ոչ նյութական տեսքով:

Անհրաժեշտ է նշել, որ եկամուտները գնահատելիս հանրային կառավարման մարմինները պետք է հաշվի առնեն ոչ միայն ակտիվի վաճառքից ստացվող եկամուտները: Մասնավորապես, ակտիվը սակարկություններով իրացնելու դեպքում կարող է անհրաժեշտություն առաջանալ դիմելու մասնագիտական կազմակերպություններին, որոնց ծառայությունները վճարովի են: Միջազգային պրակտիկայում ընդունված է այդ հարցի քննարկման ժամանակ դիտարկել, այսպես կոչված, մաքուր օտարման գինը, որը հավասար է օտարման արդյունքում ստացված եկամուտների և օտարման նպատակով կատարված ծախսերի տարբերությանը: Եթե արդյունքում ստացվող թիվը բացասական մեծություն է, այսինքն՝ ծախսերը գերազանցում են եկամուտները, ապա պետք է դիտարկել օտարման այլ եղանակ:¹⁹

19. Australian National Audit Office, 2010

Միաժամանակ, անհրաժեշտ է հաշվի առնել, որ ակտիվի պահպանումը կարող է, իր հերթին, այն տիրապետող մարմնի համար ծախսեր առաջացնել: Օրինակ՝ չօգտագործվող ակտիվի համար կարող են վճարվել հարկեր կամ այլ պարտադիր վճարներ, իրականացվել ընթացիկ պահպանման ծախսեր: Այդ տեսակի ծախսերն, անշուշտ անհարկի ծանրաբեռնում են կառավարման մարմինը՝ հաշվի առնելով այն, որ այդ մարմինը փաստորեն ակտիվի օգտագործումից չի ստանում որոշակի արդյունք, որն ինչ-որ չափով կհավասարակշռեր կատարված ծախսերը: Այդ իսկ պատճառով ակտիվի օտարման հարցի քննարկման ժամանակ անհրաժեշտ է գնահատել ոչ միայն օտարումից ակնկալվող ֆինանսական հոսքերը, այլ նաև այլ ծախսերը, որոնցից փաստորեն կառավարման մարմինը ազատվելու է ակտիվի օտարումից հետո:²⁰

20. Նույն տեղում

21. Republic of Ghana Public Procurement Board

Ավելցուկ ճանաչված և օտարման ենթակա ակտիվները կարող են արժեք ներկայացնել հանրային կառավարման այլ մարմինների համար: Այդ պարագայում առավել շահավետ կլինի ակտիվը փոխանցել այլ գերատեսչության՝ այդպիսով խնայելով բյուջետային այն միջոցները, որոնք պետք է ուղղվեին երկրորդ գերատեսչության համար նոր գույք ձեռք բերելուն: Այսինքն, օտարման հարցը քննարկելիս անհրաժեշտ է դիտարկել այդ ակտիվի պիտանելիության հարցը ողջ հանրային կառավարման ապարատի, այլ ոչ թե՛ կոնկրետ գերատեսչության տեսանկյունից:²¹

Միջազգային պրակտիկայում ակտիվների օտարման գոյություն ունեցող եղանակները կարելի է բաժանել երկու հիմնական խմբի. եղանակներ, որոնց կիրառումն ապահովում է որոշակի եկամուտների վերադարձ, և եղանակներ, որոնց կիրառումը չի ապահովում ֆինանսական հոսքեր դեպի օտարող կազմակերպությունը:

Առաջին խմբի եղանակների մեջ են մտնում հետևյալը.

- վաճառք՝ սակարկությունների միջոցով,
- տենդեր:

Երկրորդ խմբի եղանակները ներառում են հետևյալը.

- թրեյդին,
- ակտիվների փոխանցում այլ կազմակերպությանը,
- ակտիվների դուրսգրում և ոչնչացում,
- ակտիվների ապամոնտաժում և բաղկացուցիչ մասերի առանձնացում,
- ակտիվների հատկացում այլ ծրագրային ոլորտներին:²²

22. Australian National Audit Office, 2010

Կառավարման մարմինն ընտրում է սակարկությունների կամ տենդերի միջոցով վաճառքն այն դեպքում, երբ ակտիվի օտարման արդյունքում ստացվող եկամուտներն ավելին են, քան օտարման նպատակով կատարվելիք ծախսերը: Հիմնական տարբերությունը սակարկությունների և տենդերի միջև կայանում է նրանում, որ տենդերին մասնակցություն թույլատրելու համար մասնակիցը պետք է անցնի համապատասխան ստուգման ընթացակարգեր, որոնց արդյունքում էլ կայացվում է որոշում՝ անձին մրցույթին մասնակցելու թույլտվություն տալու կամ չտալու վերաբերյալ:

Սա հատկապես կարևորվում է պաշտպանության ակտիվների օտարման ժամանակ, քանի որ դրանց մի մասն ունի սահմանափակումներ այլ անձանց փոխանցելու համար: Մասնավորապես, զենքերի և զինամթերքի կամ դրա բաղկացուցիչ մասերի վաճառքը երրորդ անձանց չի կարող իրականացվել առանց այն արտադրող երկրի համաձայնության: Հետևաբար, պաշտպանության ակտիվների օտարման ժամանակ անհրաժեշտ է ուշադրություն դարձնել տենդերների կազմակերպմանը:

Հանդիպում են նաև դեպքեր, երբ պետական կառավարման մարմինը ավելցուկային ճանաչված ակտիվը տրամադրում է վարձակալության երրորդ անձանց: Չնայած սա տարածված պրակտիկա չէ, այնուամենայնիվ կառավարման մարմինը կարող է այդ եղանակն ընտրել այն դեպքում, երբ նախատեսվում է

23. Australian National Audit Office, 2010

ակտիվն օգտագործել ավելի ուշ, և վարձակալության արդյունքում ակտիվի մաշվածությունը չի անդրադառնա հետագայում ակտիվի շահագործման վրա: Այս եղանակը հանդիսանում է կոռուպցիոն մեծ ռիսկեր պարունակող մեթոդ, այդ իսկ պատճառով վարձակալության տրամադրելու դեպքում հանրային կառավարման մարմինը պետք է պատշաճ հիմնավորի այդ եղանակի ընտրությունը:²³

Ակտիվների օտարման գործընթացում կոռուպցիոն ռիսկերը բացառելու համար հանրային կառավարման մարմինները պետք է ձգտեն այն իրականացնել մրցակցային եղանակներով:²⁴ Իհարկե, գործնականում կարող է անհրաժեշտություն առաջանալ ակտիվն ուղղակիորեն վաճառել մեկ անձի, սակայն այս մեթոդը պարունակում է կոռուպցիոն մեծ ռիսկեր, ուստի հազվադեպ է կիրառվում, իսկ կիրառվելու դեպքում՝ ենթակա է պատշաճ հիմնավորման:

Կառավարման մարմինները պետք է խուսափեն նաև ակտիվներ նվիրաբերելուց կամ անհատույց օգտագործման հանձնելուց, քանի որ այս եղանակները ևս պարունակում են լուրջ կոռուպցիոն ռիսկեր: Այնուամենայնիվ, բացառիկ դեպքերում ակտիվը նվիրաբերելու կամ անհատույց օգտագործման հանձնելու մասին որոշում կարող է ընդունվել, եթե.

- ստացողի համար ակտիվն ունի պատմական կամ սիմվոլիկ նշանակություն, կամ
- ստացողն իրականացնում է հանրային օգտակար գործունեություն, որը կապված չէ քաղաքական կամ կրոնական գործունեության հետ, և այն ստացողի գործունեությունն իրականացնելու համար ունի կենսական նշանակություն:²⁵

25. Նույն տեղում

ՇԱՀԵՐԻ ԲԱԽՈՒՄՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ՕՏԱՐՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՈՒՄ

Ինչպես հանրային կառավարման ցանկացած, այնպես էլ՝ պաշտպանության ոլորտի ակտիվների օտարման գործընթացում շահերի բախման խնդիրը հանդիսանում է արդյունավետ կառավարմանը լրջորեն խոչընդոտող գործոն: Այն կարող է բնութագրվել որպես մի իրավիճակ, երբ հանրային ծառայություն իրականացնող (հանրային պաշտոն զբաղեցնող) անձի անկողմնակալությունը մասնավոր շահի ազդեցության պատճառով կարող է կասկածի տակ դրվել:²⁶ Ընդ որում, այդ մասնավոր շահը կարող է արտահայտվել ինչպես կոնկրետ գործարքի ելքի մեջ ֆինանսական շահագրգռվածությամբ, այնպես էլ գործարքի մյուս կողմում իր հետ որևէ (բարեկամական կամ ընկերական) կապերի մեջ գտնվող անձի հանդեպ գալով:

Հաշվի առնելով շահերի բախման բացասական հետևանքները, որոշ երկրների օրենսդրությունը շահերի բախման դեպք է համարում նաև այն, երբ անձը, նախկինում զբաղեցնելով հանրային կառավարման պաշտոն, ներկայումս աշխատում է մասնավոր ոլորտում՝ օգտագործելով նախկին աշխատատեղում իր ձեռք բերած գիտելիքները և հմտությունները:²⁷ Այս մոտեցումը միանշանակ չի ընդունվում տարբեր երկրների կողմից, քանի որ հանրային ծառայության

26. Republic of Ghana Public Procurement Board

27. Australian National Audit Office, 2015

28. OECD, *Guidelines and Overview, Managing Conflict of Interest in the Public Sector*

տեսանկյունից անձն այլևս չունի որևէ շահ, և նախկին աշխատանքում ձեռք բերված հմտություններն, այդ թվում՝ հանրային կառավարման ապարատի աշխատանքի առանձնահատկություններին քաջաձանոթ լինելը, համարվում է անձի գիտելիք:²⁸ Այնուամենայնիվ, պետք է փաստել, որ նախկին հանրային ծառայողի աշխատանքի ընդունած կազմակերպությունն այդ հանրային մարմնի հետ հարաբերություններում մյուս մրցակիցների նկատմամբ, այնուամենայնիվ, ստանում է որոշակի առավելություններ:

Այսպիսով, միջազգային պրակտիկայում օտարման գործընթացում շահերի բախման դեպքերը կարելի է բաժանել հետևյալ խմբերի՝

- անձը ցանկանում է ձեռք բերել այն ակտիվը, որը ժամանակին գտնվում էր իր տիրապետության ներքո,
- անձը, որն ունի ակտիվների օտարման հարցերով որոշում կայացնելու լիազորություններ, բարեկամական կամ այլ կապի մեջ է գտնվում ակտիվը ձեռք բերելու ցանկություն հայտնող անձի հետ,
- անձը, որը ժամանակին աշխատել է պաշտպանության կառավարման ոլորտի մարմնում, ներկայում աշխատում է այլ կազմակերպությունում, որը ցանկանում է ձեռք բերել ակտիվ:²⁹

29. Australian National Audit Office, 2015

Պաշտպանության ոլորտի ակտիվների օտարման գործընթացում շահերի բախման վերոնշյալ դիսկերին գումարվում են նաև բարձրաստիճան հրամանատարական պաշտոն զբաղեցնող անձանց կողմից ստորադասներին հրամանների միջոցով ուղղորդելու փորձերը: Առհասարակ, պրակտիկան ցույց է տալիս, որ պատշաճ վերահսկողության բացակայության դեպքում զինվորական բարձրաստիճան պաշտոնյաները հակված են ստորադասներին հրամաններ տալ նաև այն ոլորտների վերաբերյալ, որոնք չեն մտնում նրանց իրավասության մեջ:

Շահերի բախման դեպքերը կառավարելու համար հանրային կառավարման մարմինների ղեկավարների կողմից ընդունվում են համապատասխան քաղաքականություններ, որոնք հիմնվում են հետևյալ սկզբունքների վրա.

- հանրային պաշտոնատար անձը պետք է ձեռնարկի բավարար գործողություններ՝ շահերի բախման դեպքերից խուսափելու համար,
- շահերի բախման իրավիճակներ առաջանալու դեպքում հանրային ծառայողը պետք է դրա մասին տեղյակ պահի իր ղեկավարությանը,
- ակտիվի օտարման մասին որոշում ընդունող մարմինները պետք է առանձին գործեն ակտիվը տնօրինող մարմիններից:³⁰

30. Նույն տեղում

Շահերի բախում հանդիսացող իրավիճակների հետ կապված խնդիրների դժվարությունը կայանում է նրանում, որ նախ դժվարություններ են առաջանում իրական շահերի բախումը բացահայտելու ուղղությամբ, և երկրորդ, մարդու իրավունքների պաշտպանության տեսանկյունից անհնար է արգելել որոշակի գործողությունների կատարումը կամ պարտադրել ձեռնպահ մնալը: Այսպես, հնարավոր չէ արգելել անձին մասնակցել ակտիվի օտարման մրցույթին զուտ այն պատճառով, որ իր ընկերը հանդիսանում է օտարման հանձնաժողովի անդամ:

Հաշվի առնելով այս խնդիրները՝ բազմաթիվ երկրների օրենսդրությունը շարժվում է ոչ թե շահերի բախում հանդիսացող իրավիճակներն արգելելու, այլ

31. Australian National Audit
office, 2015

շահերի բախման մասին հայտարարելու ուղղությամբ:³¹ Այսպես, եթե օտարման հանձնաժողովի անդամի բարեկամը ցանկանում է ձեռք բերել օտարվող ակտիվը, ապա այդ հանձնաժողովի անդամը պետք է իր ղեկավարին տեղեկացնի շահերի բախման մասին: Ընդ որում, բացարձակապես պարտադիր չէ, որ շահերի բախման կողմերը գրկվեն օտարման գործընթացներին մասնակցելու իրավունքից: Ուղղակի, արդեն վերադասը կորոշի, թե որքանով այդ իրավիճակը կարող է ազդել որոշման կայացման վրա, և կձեռնարկի համապատասխան քայլեր: Ընդ որում, շահերի բախման մասին հայտարարելու պահանջը պետք է պարտադիր լինի օտարման գործընթացում ընդգրկված բոլոր մասնակիցների համար:

ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ՕՏԱՐՄԱՆ ՕՐԵՆՍԴՐԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՒՄԸ ԵՎ ԿՈՌՈՒՊՑԻՈՆ ՌԻՍԿԵՐԸ

32. ՀՀ Սահմանադրություն,
հոդված 5, մաս 2

Ինչպես և հանրային գործունեության ցանկացած ոլորտ, այնպես էլ՝ հանրային կառավարման մարմինների կողմից իրենց տիրապետության տակ գտնվող ակտիվների օտարումը ենթակա է օրենսդրական կարգավորման: Սա բխում է ՀՀ սահմանադրության 5-րդ հոդվածի պահանջներից, համաձայն որի պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմիններն ու պաշտոնատար անձինք իրավասու են կատարելու միայն այնպիսի գործողություններ, որոնց համար լիազորված են Սահմանադրությամբ կամ օրենքներով:³²

Ակտիվների օտարման արդյունավետ օրենսդրական կարգավորման անհրաժեշտությունը բխում է այն հանգամանքից, որ հանրային կառավարման մարմինների կողմից տիրապետվող կամ օգտագործվող գույքը հիմնականում ձեռք է բերվում հարկատուների միջոցների հաշվին: Եվ քանի որ ակտիվի օտարումը համարվում է ընդհանրապես գույքը կառավարելու գործընթացի անբաժան մաս, հարկատուներն իրավունք ունեն իմանալու, թե ինչ եղանակով է կառավարվում (այդ թվում՝ օտարվում) իրենց միջոցների հաշվին ձեռք բերված այս կամ այն ակտիվը: Այսինքն, ակտիվների օտարման օրենսդրական կարգավորումը պետք է ապահովի այդ գործընթացի թափանցիկությունը: Իհարկե, պետական կառավարման որոշ մարմինների տիրապետության տակ գտնվող մի շարք ակտիվների առանձնահատկությունը հաշվի առնելով, օրենսդրությունը կարող է թույլատրել այդ սկզբունքից շեղումներ՝ սահմանելով, որ նման ակտիվների օտարումը կիրականացվի գաղտնիության պայմաններում, սակայն, այդ շեղումները ևս պետք է հիմնավորված լինեն:

Պետական կառավարման մարմինների տիրապետության և օգտագործման ներքո գտնվող ակտիվների օտարման հետ կապված հարցերը, այդ թվում՝ պաշտպանության ոլորտի այն ակտիվների օտարման հետ կապված հարցերը, որոնք չեն հանդիսանում պետական կամ ծառայողական գաղտնիք, կարգավորվում են հետևյալ նորմատիվ-իրավական ակտերով.

- «Անշարժ գույքի գնահատման գործունեության մասին» ՀՀ օրենք,
- «Պետական գույքի կառավարման մասին» ՀՀ օրենք,
- ՀՀ կառավարության 1998թ. մարտի 27-ի «Մասնավորեցվող պետական գույքի հաշվեկշռային մեթոդով գնահատման կարգի մասին» թիվ 209 որոշում

- ՀՀ կառավարության 2003թ. հունիսի 13-ի «Պետական և կառավարչական հիմնարկներին ամրացված, պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունների սեփականությունը հանդիսացող և դրանց ամրացված գույքի օտարման կարգը հաստատելու մասին» թիվ 882-Ն որոշում,
- ՀՀ կառավարության 2004թ. հուլիսի 22-ի «Պետական կառավարչական և այլ պետական հիմնարկների տիրապետմանը, տնօրինմանն ու օգտագործմանը հանձնված՝ պետական սեփականություն հանդիսացող հիմնական միջոցների ամորտիզացիոն մասհանումների տարեկան նորմաները հաստատելու մասին» թիվ 957-Ն որոշում:

Ինչ վերաբերում է պետական կառավարման մարմինների տիրապետության տակ գտնող այն ակտիվներին, որոնք պարունակում են պետական կամ ծառայողական գաղտնիք, ապա «Պետական գույքի կառավարման մասին» ՀՀ օրենքի 1-ին հոդվածի համաձայն, այդ օրենքի գործողությունը (այդ թվում՝ ակտիվների օտարման հետ կապված հարցերը կարգավորող նորմերը) չի տարածվում պաշտպանական, սահմանային, քաղաքացիական պաշտպանության, ինչպես նաև ազգային անվտանգության բնագավառի պետական կառավարման լիազոր մարմնի տիրապետմանը և օգտագործմանը հանձնված պետական գույքի վրա, որն իր նշանակությամբ նախատեսված է գաղտնի աշխատանքներ կատարելու համար:³³

33. «Պետական գույքի կառավարման մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 1, մաս 2, կետ 2

Փաստորեն, ՀՀ օրենսդրությունը նախատեսում է պաշտպանության ոլորտի պետական կառավարման մարմնի տիրապետության և օգտագործման ներքո գտնվող ակտիվների օտարման երկու ռեժիմ.

- ընդհանուր բնույթի ակտիվներ, որոնք իրենց նշանակությամբ նախատեսված չեն գաղտնի աշխատանքներ կատարելու համար,
- հատուկ ակտիվներ, որոնք իրենց նշանակությամբ նախատեսված են գաղտնի աշխատանքներ կատարելու համար:

Պաշտպանության նախարարության ընդհանուր նշանակության ակտիվների օտարման հետ կապված հարաբերությունները կարգավորվում են վերը շարադրված նորմատիվ-իրավական ակտերով: Ինչ վերաբերում է գաղտնի աշխատանքների համար նախատեսված հատուկ ակտիվներին, ապա իրավական տեղեկատվական բազաներում որոնման արդյունքում չի գտնվել որևէ իրավական ակտ, որը կկարգավորեր դրանց կառավարմանն առնչվող հարցերը:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԲՆՈՒՅԹԻ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ՕՏԱՐՄԱՆ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՒՄԸ

«Պետական գույքի կառավարման մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն՝ պետական գույքի օտարում է համարվում պետական գույքի նկատմամբ սեփականության կամ այլ գույքային իրավունքի փոխանցումը իրավաբանական անձանց, համայնքներին, քաղաքացիներին, ինչպես նաև՝ օտարերկրյա անձանց:³⁴

34. «Պետական գույքի կառավարման մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 4, մաս 1

Պետական գույքի օտարման հարցերը քննարկելիս կարևոր է անդրադառնալ նաև մեկ այլ հասկացության՝ մասնավորեցմանը: Ինչպես սեփականության կամ այլ գույքային իրավունքի օտարման, այնպես էլ՝ մասնավորեցման դեպքում, փաստորեն, օտարվում է պետական գույք, սակայն այս հասկացությունների տարբերությունն ընկալելը չափազանց կարևոր է, քանի որ այդ երկու գործընթացների նկատմամբ կիրառվում են լիովին տարբեր ընթացակարգեր:

Մասնավորեցման հետ կապված հարցերը կարգավորվում են «Պետական գույքի մասնավորեցման (սեփականաշնորհման) մասին» ՀՀ օրենքով, ըստ որի՝ մասնավորեցումը պետական գույքի նկատմամբ սեփականության կամ պետությանը պատկանող այլ գույքային իրավունքների փոխանցումն է մասնավորեցման սուբյեկտներին:³⁵ Մասնավորեցման օբյեկտ են համարվում հետևյալ ակտիվները՝

- պետական բաժնետիրական ընկերությունների բաժնետոմսերը, ոչ պետական և պետական մասնակցությամբ ընկերություններում պետությանը պատկանող բաժնետոմսերը,
- պետության մասնակցությամբ ընկերության լուծարումից հետո պետությանն անցած գույքը,
- օգտագործման իրավունքով տրված պետական գույքը, այդ թվում՝ անշարժ գույքը,
- բնակելի շենքերում պետական սեփականություն համարվող ընդհանուր օգտագործման տարածք չհամարվող ոչ բնակելի տարածքները,
- անավարտ շինարարության օբյեկտները,
- պետությանը պատկանող այլ գույքային իրավունքները,
- բնակելի շենքերում համայնքային սեփականություն համարվող, այդ թվում՝ պետության կողմից համայնքին հայեցողական սեփականության իրավունքով հանձնված ընդհանուր օգտագործման տարածք չհամարվող ոչ բնակելի տարածքները, եթե դրանք՝
 - o տրամադրված են վարձակալության իրավաբանական կամ ֆիզիկական անձանց,
 - o տրամադրված են «փոքր» օբյեկտներին՝ վարձակալության կամ մշտական օգտագործման նպատակով:³⁶

Փաստորեն, հաշվի առնելով, որ մասնավորեցման սահմանումը և գույքի օտարման սահմանումը շատ նման են իրար, կարելի է եզրակացնել, որ հիմնական տարբերությունը կայանում է օտարվող օբյեկտների մեջ: Բացի այդ, ոլորտի պրակտիկ աշխատողների հետ քննարկումների արդյունքում պարզվել է, որ գործնականում օտարման ռեժիմը տարածվում է այն ակտիվների վրա, որոնք պետությունն օգտագործում է իր ամենօրյա գործունեության ընթացքում: Մինչդեռ մասնավորեցման ժամանակ օտարվում են հիմնականում այն ոլորտների ակտիվները, որտեղ պետությունն այլևս չի ուզում մասնակցություն ունենալ: Ինչևհետ, փաստ է, որ օրենքը հստակ չի տարանջատում այս

35. «Պետական գույքի մասնավորեցման (սեփականաշնորհման) մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 3, մաս 1

36. Նույն տեղում, մաս 2

երկու հասկացությունները, մինչդեռ դրա անհրաժեշտությունն ակնհայտ է: Մասնավորապես, չարաշահումներից խուսափելու նպատակով անհրաժեշտ է հստակ տարանջատել, թե որ դեպքերում գույքը կարող է մասնավորեցվել և որ դեպքերում՝ ուղղակի օտարվել:

Համաձայն «Պետական գույքի կառավարման մասին» ՀՀ օրենքի՝ պետական գույքի օտարման գործընթացը հետապնդում է հետևյալ հիմնական նպատակները.

- պետական գույքի հետագա օգտագործման արդյունավետության բարձրացումը,
- պետական գույքն ակտիվ տնտեսական շրջանառության մեջ դնելը,
- պետական գույքի օտարումից ստացված միջոցների հաշվին պետական և համայնքային բյուջեների եկամուտների ավելացումը:³⁷

37. «Պետական գույքի կառավարման մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 20, մաս 1

Առհասարակ, ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված ակտիվների օտարման գործընթացը կարելի է ներկայացնել հետևյալ փուլերով.

1. ակտիվի ավելցուկային ճանաչում,
2. գնահատում,
3. օտարման եղանակի ընտրություն,
4. ակտիվի օտարում:

Չնայած, որ ընդհանուր առմամբ, ՀՀ օրենսդրությամբ նախատեսված գործընթացը ընդօրինակել է միջազգային լավագույն փորձի տարրերը, այնուամենայնիվ, կարգավորումների մեջ առկա են լուրջ բացթողումներ, որոնք էական կոռուպցիոն ռիսկեր են պարունակում: Ստորև այդ բացթողումները ներկայացվում են ըստ յուրաքանչյուր փուլի:

ԱԿՏԻՎԻ ԱՎԵԼՑՈՒԿԱՅԻՆ ՃԱՆԱԶՈՒՄ

Չնայած այն հանգամանքին, որ գույքի արդյունավետ կառավարման տեսակետից, ինչպես նաև՝ ակտիվների օտարման գործընթացը կոռուպցիոն ռիսկերից զերծ պահելու նպատակով ակտիվի ավելցուկային ճանաչման գործընթացի պատշաճ և հստակ կարգավորումը խիստ կարևոր է, ՀՀ օրենսդրությունը լուրջ բացեր ունի այս առումով, ինչը կարող է հանգեցնել չարաշահումների կամ այլ կոռուպցիոն դրսևորումների: Այսպես, «Պետական գույքի կառավարման մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն, պետական գույքի օտարումը պետք է լինի հիմնավորված, ապահովի որոշակի խնդրի արդյունավետ լուծում և չպետք է խաթարի պետական կառավարչական և պետական այլ հիմնարկների ու կազմակերպությունների բնականոն գործունեությունը:³⁸ Սակայն ճիշտ այս օրենքը, ճիշտ ոլորտը կարգավորող ՀՀ կառավարության որոշումները չեն մանրամասնում, թե ինչ է նշանակում օտարման հիմնավորվածություն, կամ նշում չեն պարունակում այն մասին, թե որ դեպքերում կարելի է նախաձեռնել ակտիվի օտարում:

38. «Պետական գույքի կառավարման մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 21

Հարցին առնչվող իրավակիրառ պրակտիկան ուսումնասիրելիս պարզվել է, որ ՀՀ կառավարության որոշումները ևս չեն բովանդակում այն հարցի պատասխանը, թե գույքի օտարում առաջարկելիս պետական մարմինները ինչպես են հիմնավորում

դրա անհրաժեշտությունը: Այսպես, ՀՀ կառավարության 2008թ. սեպտեմբերի 11-ի թիվ 1030-Ն որոշմամբ նախատեսվում է ՀՀ պաշտպանության նախարարության տնօրինության տակ գտնվող Սյունիքի մարզի Տաթևի գյուղական համայնքում գտնվող «Տաթև-1» առողջարանի 3858.3 ք.մ ընդհանուր մակերեսով անշարժ գույքը ուղղակի վաճառքի ձևով օտարել «Մինի Գրուպ» ՍՊԸ-ին:³⁹ Ինչպես երևում է, որևէ հիմնավորում գույքը օտարելու համար որոշման մեջ նշված չէ:

39. ՀՀ կառավարության 2008թ. սեպտեմբերի 11-ի «Պետական գույքն օգարելու մասին» թիվ 1030-Ն որոշում

Ընդհանուր առմամբ, իրավակիրառ պրակտիկայում հաճախ է քննարկվում իրավական ակտը մեկնաբանելիս դեռ նախագծային փուլում դրան ուղեկցող փաստաթղթերին հղում կատարելու հարցը: Նորմատիվ իրավական ակտի նախագիծն իրավաստեղծ մարմնի քննարկմանը ներկայացնելիս նախագիծ մշակող մարմինը դրան պետք է կցի իրավական ակտի ընդունման հիմնավորումը, ներառյալ՝ տեղեկատվություն այն իրավական ակտերի, ինչպես նաև նախագիծ մշակող մարմնի հայեցողությամբ՝ նյութերի վերաբերյալ, որոնց հիման վրա կամ որոնցից օգտվելով՝ մշակվել է նորմատիվ իրավական ակտի նախագիծը:⁴⁰ Մինչդեռ, պատահականության սկզբունքով ընտրված գույքի օտարման մասին ՀՀ կառավարության որոշման նախագծերից մեկի ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ որպես իրավական ակտի ընդունման անհրաժեշտություն նշվում է հետևյալը.

40. «Իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 28, մաս 1: Գործնականում, իրավաստեղծ մարմինը կամ չի հրապարակում այդ փաստաթղթերը, մասնավորապես՝ իրավական ակտի ընդունման հիմնավորումը, կամ դրանք ակտն ընդունելուց հետո հեռացնում է կայքէջից:

«ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչություն է դիմել ՀՀ արդարադատության նախարարը՝ ՀՀ արդարադատության նախարարության ամրացված տրանսպորտային միջոցի (այսուհետ՝ գույք) օտարումն օրենսդրությամբ սահմանված կարգով կազմակերպելու խնդրանքով՝ ներկայացնելով գույքի գնահատման համար անհրաժեշտ ելակետային տվյալների փաթեթը»:⁴¹

41. www.e-gov.am/ajax/gfn.php?f=TNT-04-21.doc

Ինչպես տեսնում ենք, որևէ հիմնավորում, թե ինչու պետք է օտարվի կոնկրետ գույքը նշված չէ: Սա, անշուշտ, լուրջ կոռուպցիոն ռիսկեր է պարունակում, քանի որ դատելով պրակտիկայից, թեկուզև կարճատև ժամանակահատվածով օգտագործված գույքը, որպես կանոն, վաճառվում է դրա ձեռք բերման գնից էականորեն ավելի ցածր գնով: Եթե սրան հավելենք նաև չարաշահումները գնահատումների ժամանակ, ինչպես նաև աճուրդը չկայանալու արդյունքում գնի իջեցումը, արդյունքում անձը կարող է ձեռք բերել գույք շուկայականից էականորեն ցածր գնով, մինչդեռ պետական բյուջեից այդ գույքի համար առավել շատ գումար էր վճարվել:

ԱԿՏԻՎԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

Ակտիվի օտարումը հիմնավորելուց, և, այդպիսով, գույքի օտարման գործընթացի սկիզբը դնելուց հետո հաջորդ փուլն օտարվող ակտիվի գնահատումն է: Այսպես, «Պետական գույքի կառավարման մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն, գույքի օտարման ժամանակ գույքի վաճառքի գինը հաշվարկվում է՝ ելնելով գույքի գնահատված արժեքից՝ ՀՀ կառավարության հաստատած կարգով:⁴² Օտարման ենթակա պետական գույքի գնահատումն իրականացվում է ՀՀ օրենսդրությանը համապատասխան՝ ՀՀ կառավարության սահմանած կարգով:⁴³ «Պետական կառավարչական հիմնարկներին ամրացված, պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունների սեփականությունը հանդիսացող և դրանց ամրացված

42. «Պետական գույքի կառավարման մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 21, մաս 2

43. Նույն տեղում, հոդված 24

44. ՀՀ կառավարության 2003թ. հունիսի 13-ի «Պետական կառավարչական հիմնարկներին ամրացված, պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունների սեփականությունը հանդիսացող և դրանց ամրացված գույքի օտարման կարգը հաստատելու մասին» թիվ 882-Ն որոշում, կետ 3

45. ՀՀ կառավարության «Մասնավորեցվող և օտարվող պետական գույքի հաշվեկշռային և շուկայական մեթոդով գնահատման կարգի մասին» ՀՀ կառավարության 1998թ. մարտի 27-ի թիվ 209 որոշում

46. ՀՀ կառավարության 1998թ. մարտի 27-ի «Մասնավորեցվող և օտարվող պետական գույքի հաշվեկշռային և շուկայական մեթոդով գնահատման կարգի մասին» թիվ 209 որոշում, կետ 4

47. «Անշարժ գույքի գնահատման գործունեության մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 8, մաս 1

48. «Անշարժ գույքի գնահատման գործունեության մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 14: Չնայած որ այս օրենքը վերաբերում է միայն այն դեպքերին, երբ գնահատվում է անշարժ գույք, գործնականում շարժական գույքի գնահատման հաշվետվությունը պարունակում է նույն տարրերը, ինչ նշված է անշարժ գույքի համար:

գույքի օտարման կարգը հաստատելու մասին» ՀՀ կառավարության որոշման համաձայն⁴⁴ օտարման ենթակա գույքի գնահատումն իրականացվում է «Մասնավորեցվող և օտարվող պետական գույքի հաշվեկշռային և շուկայական մեթոդով գնահատման կարգի մասին» ՀՀ կառավարության որոշմամբ սահմանված կարգով:⁴⁵ Եթե բացակայում է նշված որոշմամբ սահմանված կարգով գույքը գնահատելու համար անհրաժեշտ տեղեկատվությունը, ապա գույքը ենթակա է գնահատման գնահատող կազմակերպության կողմից:

ՀՀ կառավարության թիվ 209 որոշման համաձայն հիմնական միջոցները ենթակա են գնահատման համապատասխան գործունեություն իրականացնող անձանց կողմից: Նշված որոշմամբ հատուկ կարգավորման է ենթարկվում օտարվող անշարժ գույքը, որը պետք է գնահատվի «Անշարժ գույքի գնահատման գործունեության մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված կարգով:⁴⁶ Ընդ որում, գնահատման վերաբերյալ առավել թարմ տեղեկատվություն ապահովելու նպատակով նշված որոշմամբ սահմանվում է, որ եթե հիմնական միջոցի գնահատման և օտարման մասին որոշման նախագիծը ՀՀ կառավարությունն ներկայացնելու միջև ժամկետը մեկ տարուց ավել է, ապա հիմնական միջոցը ենթակա է կրկին գնահատման:

Անշարժ գույքի գնահատումն օրենքով պարտադիր է պետական կամ համայնքային սեփականություն հանդիսացող անշարժ գույքի օտարման դեպքերում, բացառությամբ պետական գույքի մասնավորեցման և պետական կամ համայնքային հողերի օտարման դեպքերի:⁴⁷ Այսինքն, օրենսդիրը սահմանել է, որ գույքի օտարման գործընթացում պետք է ներգրավվեն անկախ կազմակերպություններ և անձինք, որոնք իրականացնում են մասնագիտական գործունեություն: Սա հնարավորություն է տալիս ոչ միայն երաշխավորել, որ գնահատումը կիրականացվի ղրորտի մասնագետների կողմից, այլ նաև ապահովում է, որպեսզի գնահատման գործընթացը լինի անկախ: Անշարժ գույքի գնահատման աշխատանքներն իրականացնելիս գնահատողն անկախ է և անշարժ գույքի գնահատումն իրականացնում է սույն օրենքին, գնահատման ստանդարտին և օրենսդրությանը համապատասխան:⁴⁸

Գույքի գնահատման արդյունքները արտացոլվում են օրենսդրությամբ սահմանված կարգով կազմված հաշվետվության մեջ, որը պարտադիր պետք է պարունակի գնահատման հիմնավորվածությունը պարզելու համար անհրաժեշտ մի շարք տվյալներ, ինչպիսիք են, մասնավորապես.

- գույքի գնահատման և տեղազննության ամսաթիվն ու տարեթիվը,
- գույքի գնահատման դասական երեք մեթոդների կիրառման հղումները գնահատման ստանդարտին, իսկ տվյալ անշարժ գույքի օբյեկտի գնահատման համար մեկ կամ երկու դասական մեթոդների կիրառման անհնարինության դեպքում՝ դրանց հիմնավոր պատճառաբանությունը,
- գույքի գնահատման դասական երեք մեթոդների կիրառման արդյունքում ստացված արժեքների և դրանց համաձայնեցման արդյունքում ձևավորված գույքի արժեքի գնահաշվարկները, իսկ տվյալ գույքի գնահատման համար մեկ կամ երկու դասական մեթոդների կիրառման անհնարինության դեպքում՝ կիրառված դասական մեթոդ(ներ)ի արդյունքում ստացված և ձևավորված անշարժ գույքի արժեքի գնահաշվարկները,

49. «Անշարժ գույքի գնահատման գործունեության մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 11

- գույքի գնահատման համար օգտագործված փաստաթղթերի ցանկը և այլն:⁴⁹

Հաշվի առնելով այդ փաստաթղթի կարևորությունը, օրենսդրությունն արգելում է գնահատման հաշվետվությունում արտացոլել գույքի գնահատման չհիմնավորված մեկնաբանություններ և եզրակացություններ: Գործնականում գնահատողի կողմից կազմված ցանկացած եզրակացություն կամ ներկայացված ցանկացած պնդում պետք է հստակ հիմնավորված լինի: Այս առումով հատկապես մեծ դեր են խաղում գնահատման մեթոդները, որոնք պետք է կիրառվեն գնահատման հաշվետվություններում: Առհասարակ, ցանկացած գույքի, և, մասնավորապես, անշարժ գույքի գնահատման նպատակով ընդունված է առանձնացնել գնահատման հետևյալ մեթոդները, որոնք ընդունված է անվանել դասական մեթոդներ.

- ծախսային մեթոդը,
- եկամտային մեթոդը,
- համեմատական մեթոդը:

Կիրառվող մեթոդների կարևորությունն այն է, որ դրանցով կարելի է որոշել, թե որքանով օբյեկտիվ է գնահատված գույքը: Ավելին, մեկ մեթոդի կիրառությունը լուրջ կասկածի տակ կարող է դնել առհասարակ ողջ գնահատման օբյեկտիվությունը: Այդ է պատճառը, որ օրենսդիրը պահանջում է հաշվետվությունները կազմել հիմնվելով բոլոր երեք մեթոդների վրա, իսկ դրա անհնարինության դեպքում՝ ներկայացնել համապատասխան հիմնավորումներ: Մինչդեռ գործնականում հաճախ են հանդիպում դեպքեր, երբ գնահատման հաշվետվությունը և դրանում արված եզրակացությունները կազմված են լինում միայն մեկ մեթոդի հիման վրա: Օրինակ՝ ծախսային մեթոդի համաձայն, գույքի արժեքը ստանում են այն բոլոր ծախսերը գումարելով, որոնք արվել են տվյալ գույքը ստանալու համար:⁵⁰ Մինչդեռ նույն գույքի շուկայական արժեքը կարող է էականորեն տարբերվել ծախսային մեթոդով ստացված արժեքից: Հետևաբար, գնահատման գործընթացում մեկ մեթոդի կիրառումը կարող է էականորեն խաթարել գույքի իրական արժեքի մասին պատկերը:

Ցավոք, ՀՀ օրենսդրությունը գնահատման հաշվետվությունը հրապարակելու պահանջ չի ներկայացնում: Այն միայն պահանջում է, որ պետք գույքի օտարման որոշման կամ հրամանի մեջ ներառված լինի տեղեկատվություն հիմնական միջոցի գնահատման տարեթվի և ամսաթվի մասին, ինչը նշանակում է, որ հասարակությունը չի կարող տեղեկացված լինել, թե որքանով է հիմնավորված գնահատման հաշվետվությունը:⁵¹ Գնահատման հաշվետվությունները չեն հրապարակվում նաև գործնականում:

Այսպիսով, գնահատման հաշվետվությունները չհրապարակելը լուրջ կոռուպցիոն ռիսկեր է ստեղծում գույքի օտարման գործընթացում, քանի որ օտարման մասին որոշման հիմքում իրականում կարող է դրված լինել անհիմն գնահատման հաշվետվություն:

50. Այլ կերպ այս մեթոդը կոչվում է հաշվեկշռային արժեքի մեթոդ:

51. ՀՀ կառավարության 13.16.2003թ. թիվ 882-Ն որոշում, կետ 5

ՕՏԱՐՄԱՆ ԵՂԱՆԱԿԻ ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Օտարման մեթոդն օրենքով սահմանված այն բոլոր ընթացակարգերի ամբողջությունն է, որոնց միջոցով փաստացիորեն օտարվում է գույքը, իսկ բոլոր դրան նախորդող փուլերը, այդպիսով, հանդիսանում են նախապատրաստական: Հաշվի առնելով այս փուլի կարևորությունը չարաշահումների բացառման տեսանկյունից՝ այն մանրամասն կարգավորման պետք է ենթարկվի օրենսդրությամբ: Սակայն, պետք է նշել, որ այստեղ էլ ՀՀ օրենսդրությունը բավականին լուրջ բացեր ունի:

Օրենսդրությունը գույքը օտարելու որոշում կայացնելու իրավասությունը, կախված դրա արժեքից և բնույթից, վերապահում է կամ ՀՀ կառավարությանը, կամ ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչությանը կամ այն կազմակերպության ղեկավարին, որի տիրապետության տակ գտնվում է տվյալ գույքը: Այսպես, ՀՀ կառավարության 13.06.2003թ. թիվ 882-Ն որոշման համաձայն, հիմնարկներին և կազմակերպություններին ամրացված անշարժ և 5 միլիոն ՀՀ դրամը գերազանցող արժեք ունեցող շարժական գույքի օտարման մասին որոշումն ընդունում է ՀՀ կառավարությունը: Կառավարությանն այդ հարցը ներկայացնում է պետական գույքի կառավարման վարչությունը:⁵²

52. ՀՀ կառավարության 13.16.2003թ. թիվ 882-Ն որոշում, կետ 4

Եթե հիմնարկներին կամ կազմակերպություններին ամրացված է մինչև հինգ մլն. դրամ արժեք ունեցող շարժական գույք կամ պետական անշարժ և շարժական գույքի վերանորոգման կամ ապամոնտաժման արդյունքում պիտանի համարվող գույք, ապա դրա օտարման որոշումն ընդունում է պետական գույքի կառավարման վարչության պետը: Ընդ որում, շարժական, ինչպես նաև պետական անշարժ և շարժական գույքի վերանորոգման ու ապամոնտաժման արդյունքում պիտանի համարվող գույքի օտարումն իրականացվում է աճուրդով: Իսկ եթե հիմնական միջոցի (բացառությամբ անշարժ գույքի) արժեքը չի գերազանցում 1 մլն դրամը, ապա այդ դեպքում որոշումն ընդունում է այն կազմակերպության կամ պետական մարմնի ղեկավարը, որին ամրացված է տվյալ գույքը:⁵³ Որոշում ընդունելու իրավասություն ունեցող մարմինն էլ հենց որոշում է գույքի օտարման եղանակը:

53. Նույն տեղում, կետ 6

Գույքի օտարման մասին որոշումը պետք է պարունակի հետևյալ տեղեկատվությունը.

- հիմնական միջոցի գնահատման տարեթվի և ամսաթվի մասին,
- օտարման ձևի, այդ թվում՝ որպես մեկ միավոր կամ որպես գույքի առանձին տարրեր օտարելու մասին,
- հիմնական միջոցն աճուրդով վաճառքի ներկայացնելու ժամանակ՝ չվաճառվելու դեպքում հաջորդ աճուրդի կամ մրցույթի կազմակերպման նպատակահարմարության և յուրաքանչյուր հերթական աճուրդում գույքը չվաճառվելու դեպքում հաջորդ աճուրդի ժամանակ մեկնարկային գնի իջեցման չափի մասին,
- հիմնական միջոցն ուղղակի վաճառքի ներկայացնելու ժամանակ՝ գնորդի անունը կամ անվանումը, օտարվող գույքի վաճառքի գնի, վճարման կարգի, վճարման համար օգտագործվող միջոցների և վճարման ժամկետների մասին,

54. ՀՀ կառավարության
13.16.2003թ. թիվ 882-Ն որոշում,
կետ 5

- այլ տվյալների մասին:⁵⁴

Գույքի օտարման եղանակները հետևյալն են՝

- հրապարակային սակարկություն (մրցույթ կամ աճուրդ),
- ուղղակի վաճառք
- նվիրատվություն կամ նվիրաբերություն
- փոխանակություն:⁵⁵

55. «Պետական գույքի
կառավարման մասին» ՀՀ
օրենք, հոդված 22

Եթե գնորդը գույքը ձեռք բերելու հետ մեկտեղ գույքի օգտագործման արդյունավետության բարձրացման նպատակով գործարար ծրագրին համապատասխան պետք է ստանձնի որոշակի պարտավորություններ, ապա ընտրվում է գույքի օտարման մրցութային եղանակը: Իսկ եթե գնորդից չի պահանջվում կատարել որևէ պարտավորություն, ապա ընտրվում է գույքի օտարման աճուրդի եղանակը:

Օտարման նպատակով մրցութային անցկացման կարգը սահմանվում է ՀՀ կառավարության 2006թ. ապրիլի 27-ի թիվ 820-Ն որոշմամբ սահմանված կարգով:⁵⁶ Համաձայն նշված որոշման դրույթների, մրցութային հայտերի գնահատումն իրականացվում է Պետական գույքի կառավարման վարչության պետի հրամանով ստեղծված հանձնաժողովը, որի կազմում ընդգրկվում են առնվազն 5 անդամներ:

56. ՀՀ կառավարության
2006թ. ապրիլի 27-ի
«Պետական գույքը մրցութով
մասնավորեցնելու (օտարելու)
կարգը հաստատելու և
Հայաստանի Հանրապետության
կառավարության 1998
թվականի հոկտեմբերի 29-ի
N 669 որոշումն ուժը կորցրած
ճանաչելու մասին» թիվ 820-Ն
որոշում

Այս որոշմամբ որևէ կերպ չեն կարգավորվում մրցութային հանձնաժողովի և մրցութի մասնակիցների շահերի բախման հետ կապված հարցերը, ինչն, անշուշտ, կոռուպցիոն ռիսկերի տեսակետից մեծ բացթողում է:

57. Նույն տեղում, կետ 4

Չնայած որ նշված որոշման համաձայն, ՀՀ կառավարության որոշմամբ կարող են սահմանվել մրցութի հաղթողին որոշելու կշռային գործակիցներ կամ պահանջվել, որ մրցութն անցկացվի մասնակիցների նախնական որակավորմամբ,⁵⁷ պետական գույքի կառավարման վարչության կայքէջում տեղադրված գույքի օտարման մրցութների մի շարք հայտարարությունների ուսումնասիրությունը ցույց տվեց, որ մրցութում հաղթողին որոշելու չափանիշները միայն երկուսն են՝ օտարվող գույքի համար առաջարկվող գինը և ներդրումների չափը՝ տարեկան կտրվածքով:⁵⁸ Լինելով բացառապես քանակական բնույթ ունեցող չափանիշներ՝ դրանք հնարավորություն չեն տալիս իրականում պարզել, թե որ մասնակիցն է առավել լավ պայմաններ առաջարկում գույքը ձեռք բերելու համար: Մասնավորապես, հաշվի չեն առնվում ներդրումների բնույթը, նպատակը, ինչի համար գույքը ձեռք է բերվում, այդ ներդրումների ազդեցությունը տարածքի աշխատաշուկայի և այլ հանգամանքների վրա: Որպես օրինակ կարող է ծառայել հետևյալ դեպքը. մրցութին մասնակից երկու սուբյեկտներից մեկն առաջարկում է կատարել օտարվող գույքի վերանորոգում թանկարժեք նյութերով և ցույց է տալիս տարեկան կտրվածքով ավելի մեծ ներդրումների ծավալ: Մյուս մասնակիցն առաջարկում է կատարել վերանորոգում ավելի էժան, սակայն որակյալ նյութերով, և դրա հետ մեկտեղ ներկայացնում է հստակ բիզնես ծրագիր, նշելով, թե քանի աշխատատեղ է ստեղծելու: Գործող չափանիշներով, ստացվում է, որ հաղթող պետք է ճանաչվի առաջին մասնակիցը, քանի որ նա առաջարկել է տարեկան կտրվածքով ներդրումների առավել մեծ ծավալ: Հաշվի չի առնվում

58. Պետք է նշել, որ ուսումնասիրված օտարման մասին որոշումները օտարման եղանակի ընտրության վերաբերյալ որևէ հիմնավորում չեն պարունակում:

այն, որ մյուս մասնակիցն առաջարկել է հստակ ծրագիր և ներկայացրել է ստեղծվող աշխատատեղերի քանակը: Սա, անշուշտ, չի բխում գույքի հետագա օգտագործման արդյունավետության նպատակից, որը սահմանված է օրենքով:

Պետական գույքի կառավարման վարչության կայքէջի ուսումնասիրության արդյունքում պարզ դարձավ, որ հրապարակված չեն անցկացված մրցույթների արդյունքները, ինչպես նաև չեն հրապարակվում մրցույթներում հաղթող ճանաչվածների կողմից ստանձնած պարտավորությունների կատարման մոնիտորինգի արդյունքները: Այդպիսի ոչ թափանցիկ աշխատառճն, անշուշտ, լուրջ կոռուպցիոն ռիսկեր է պարունակում:

Օրենքը թույլ է տալիս ուղղակի վաճառքի եղանակով գույքի օտարումն այն դեպքում, երբ նախօրոք հայտնի է գնորդ, որը ներկայացրել է գործարար (ներդրումային) ծրագիր, ինչպես նաև տվյալ գույքի վարձակալին, որոնք ունեն գնման նախապատվության իրավունք: Նշված գործընթացի հետ կապված հարցերը առավել մանրամասն կարգավորվում են «Ուղղակի վաճառքի ձևով պետական գույքի մասնավորեցման կարգը հաստատելու մասին» ՀՀ կառավարության 1998թ. մայիսի 6-ի թիվ 277 որոշմամբ:

Թե «Պետական գույքի կառավարման մասին» ՀՀ օրենքի, և թե ՀՀ կառավարության 1998թ. մայիսի 6-ի թիվ 277 որոշման ուսումնասիրությունն, այնուամենայնիվ, հնարավորություն չի տալիս պատասխանելու մի շարք առանցքային հարցերի: Նախ, ով է համարվում նախապես հայտնի գնորդ և ինչպես է նա հայտնի դառնում: Երկրորդ, ինչ ընթացակարգերով է պետական կառավարման մարմինն իրականացնում գնորդ ընկերության ստուգումը՝ համոզվելու համար, որ, մի կողմից, այն ունակ է կատարելու ստանձնած պարտավորությունները, մյուս կողմից, ներգրավված չէ որևէ կոռուպցիոն կամ այլ հակահրավակական գործունեության մեջ: Երրորդ, ինչպես է այդ գնորդը ներկայացնում ներդրումային ծրագիրը և վերջինս ինչ չափանիշների պետք է համապատասխանի: Չորրորդ, ովքեր են գնահատում ներկայացված ներդրումային ծրագիրը, ինչպես և ինչ եղանակով է այն ներգրավվում հասարակությունը, եթե խոսքը գնում է խոշոր և լուրջ տնտեսական, մշակութային կամ այլ նշանակություն ունեցող օբյեկտների վաճառքի մասին: Հինգերորդ, ինչպես է վերահսկվում ներդրումային ծրագրի կատարման ընթացքը և ինչպես կարող է կնքված վաճառքի պայմանագիրը չեղյալ ճանաչվել՝ ներդրումային պարտավորությունների չկատարման դեպքում:

Հրապարակային աղբյուրների, մասնավորապես՝ ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչության ու ՀՀ կառավարության կայքէջերի, ուսումնասիրությունը ևս հնարավորություն չտվեց պատասխանել այս հարցերին: Սրանք իրականում կարգավորման լուրջ բացթողումներ են, որոնք լուրջ կոռուպցիոն ռիսկեր են պարունակում:

Պետական սեփականություն հանդիսացող գույքի օտարման մյուս եղանակներն են նվիրատվությունը կամ նվիրաբերությունը և փոխանակումը: Համաձայն օրենքի, նվիրատվությունը կամ նվիրաբերությունը պետք է լինի նպատակային, արդյունավետ և լուծի որոշակի տնտեսական կամ սոցիալական խնդիրներ: Նվիրատվության կամ նվիրաբերության կողմ կարող են հանդիսանալ իրավաբանական անձինք, համայնքները, օտարերկրյա պետությունները,

քաղաքացիները և օտարերկրյա անձինք: Ընդ որում, նվիրատվության կամ նվիրաբերության սուբյեկտներ հանդիսացող քաղաքացիների խմբերը սահմանում է կառավարությունը: ՀՀ կառավարության մի շարք որոշումներով սահմանվել է, որ պետական գույքի նվիրատուներ կարող են լինել հանրակրթական ծրագրեր իրականացնող ոչ պետական կազմակերպությունները, ինչպես նաև պետական կառավարման մարմինների հաշվեկշռում գտնվող հանրակացարաններում հինգ տարուց ավել բնակվող անձինք:⁵⁹

59. «Պետական գույքի կառավարման մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 25

ՀԱՏՈՒԿ ԲՆՈՒՅԹԻ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ՕՏԱՐՈՒՄ

Ինչպես նշվել է վերը, պաշտպանության ոլորտի այն ակտիվները, որոնք նախատեսված են գաղտնի աշխատանքներ կատարելու համար, ունեն կարգավորման առանձին ռեժիմ և «Պետական գույքի կառավարման մասին» ՀՀ օրենքի գործողությունը չի տարածվում պաշտպանական, սահմանային, քաղաքացիական պաշտպանության, ինչպես նաև ազգային անվտանգության բնագավառի պետական կառավարման լիազոր մարմնի տիրապետմանը և օգտագործմանը հանձնված պետական գույքի վրա, որն իր նշանակությամբ նախատեսված է գաղտնի աշխատանքների կատարման համար:⁶⁰

60. Նույն տեղում, հոդված 1, մաս 2, կետ 2

Իրավական տեղեկատվական համակարգերի, ինչպես նաև այլ հանրամատչելի աղբյուրների ուսումնասիրության արդյունքում չհայտնաբերվեց որևէ իրավական ակտ, որը կկարգավորեր գաղտնի աշխատանքներ կատարելու համար նախատեսված ակտիվների օտարման հետ կապված հարցերը: Բացի այդ, որևէ իրավական ակտ չի հայտնաբերվել, որը կսահմաներ, թե ինչպես պետք է մեկնաբանել «գաղտնի աշխատանքների համար նախատեսված» արտահայտությունը: Այդպիսի օրենսդրական կարգավորման բացը լայն մեկնաբանության տեղիք է տալիս, ինչը լուրջ կոռուպցիոն ռիսկեր է պարունակում, քանի որ պաշտպանության ոլորտի պատասխանատուները, փաստորեն, ազատ են ցանկացած գույք համարել գաղտնի աշխատանքների համար նախատեսված:

ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏԻ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ՕՏԱՐՄԱՆ ՊՐԱԿՏԻԿԱՆ

Ինչպես արդեն ներկայացվել է, պաշտպանության նախարարության տիրապետության և օգտագործման ներքո գտնվող ակտիվների օտարման երկու ռեժիմ գոյություն ունի: Առաջին ռեժիմով կարգավորվում է ընդհանուր նշանակության ակտիվների օտարումը, իսկ երկրորդով՝ այն ակտիվների օտարումը, որոնք իրենց նշանակությամբ նախատեսված են գաղտնի աշխատանքների կատարման համար:

Պաշտպանության ոլորտի ակտիվների օտարման փորձի ուսումնասիրության դժվարությունները հիմնականում պայմանավորված են գաղտնիության ռեժիմով, որը հաճախ անհարկի չարաշահվում են առնչվող մարմինների կողմից:

Այսպես, «Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ հակակառույցիոն կենտրոնի» (ԹԻՀԿ) անշարժ գույքի մասին տեղեկատվություն տրամադրելու վերաբերյալ հարցմանն ինչպես ՀՀ պաշտպանության նախարարությունն, այնպես էլ Պետական գույքի կառավարման վարչությունը մերժել են տրամադրել տեղեկատվություն՝ վերջինիս գաղտնի լինելու պատճառաբանությամբ: ԹԻՀԿ և նշված մարմինների նամակագրությունը բերված է Հավելված 1-ում:

Հարցման պատասխանի առնչությամբ հարկ է նշել հետևյալը.

- Համաձայն «Պետական գույքի կառավարման մասին» ՀՀ օրենքի, տեղեկատվություն չի կարող տրամադրվել միայն պետական այն գույքի կազմի վերաբերյալ, որն իր բնույթով նախատեսված է գաղտնի աշխատանքներ կատարելու համար,
- www.arlis.am իրավական տեղեկատվական համակարգում հրապարակված են 2004-2014թթ. ընթացքում ՀՀ պաշտպանության նախարարությանը գույք հանձնելու մասին ՀՀ կառավարության մի շարք որոշումներ, այսինքն, այդ գույքը գաղտնի չի կարող համարվել:

Առհասարակ, ուսումնասիրությունը ցույց է տվել, որ ՀՀ պաշտպանության նախարարության օտարվող ակտիվները կարելի է բաժանել երեք խմբի.

- ակտիվներ, որոնք անմիջապես ամրացված են ՀՀ պաշտպանության նախարարությանը,
- ակտիվներ, որոնք պատկանում են ՀՀ պաշտպանության նախարարության վերահսկողության ներքո գործող ընկերություններին,

- ակտիվներ, որոնք պատկանում են ՀՀ պաշտպանության նախարարության իրավասության տակ գտնվող պետական ոչ առևտրային կազմակերպություններին (այսուհետ՝ ՊՈԱԿ):

Իրավական տեղեկատվական www.arlis.am համակարգում 2005-2015թթ. ժամանակահատվածի համար գտնվել են թվով 8 ՀՀ կառավարության որոշումներ, որոնք թույլ են տալիս ՀՀ պաշտպանության նախարարության, դրա ենթակայության տակ գտնվող ՊՈԱԿ-երի կամ ընկերությունների գույքն օտարել: Այդ գույքի ցանկը ներառում է հետևյալը.

- 61. ՀՀ կառավարության 2005 թվականի հունվարի 25-ի «Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության նախարարության շենքերի համալիրի շինարարության մասին» N 58-Ն որոշում
- 62. ՀՀ կառավարության 2006 թվականի մարտի 23-ի «Գույք օտարելու մասին» N 559-Ա որոշում
- 63. ՀՀ կառավարության 2006 թվականի հուլիսի 6-ի «Գույք օտարելու մասին» N 994-Ա որոշում
- 64. ՀՀ կառավարության 2007 թվականի օգոստոսի 2-ի «Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության նախարարության տնօրինությանը գույք հանձնելու և գույք օտարելու թույլտվություն տալու մասին» N 1030-Ն որոշում
- 65. ՀՀ կառավարության 2008 թվականի սեպտեմբերի 11-ի «Պետական գույքն օտարելու մասին» N 1030-Ն որոշում
- 66. ՀՀ կառավարության 2010 թվականի դեկտեմբերի 16-ի ««Ձորա ՀԷԿ» փակ բաժնետիրական ընկերության կողմից գույքի օտարման խոշոր գործարք կնքելուն հավանություն տալու մասին» N 1660-Ն որոշում

1. ՀՀ պաշտպանության նախարարության՝ Երևանի Վ. Սարգսյան N 20 հասցեում գտնվող Սպայի տան շենքը և Երևանի Մ. Նալբանդյան փողոցի N 16 նրբանցք հասցեում գտնվող անավարտ շինությունը, Երևանի Գևորգ Չաուշի N 60 հասցեում գտնվող՝ Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության նախարարության շենքերն ու շինությունները օտարվել են «ԻՆԳԵՕԿՕՍ-Երևան» փակ բաժնետիրական ընկերությանը,⁶¹
2. Երևանի Մովսես Խորենացու փողոցի N 22 հասցեում գտնվող շենքը և շինությունը՝ 446.7 քառ. մետր ընդհանուր մակերեսով, գույքի վաճառքի գինը՝ 288 մլն 235 հազ. դրամ, օտարվել է Հայ օգնության ֆոնդին,⁶²
3. ՀՀ պաշտպանության նախարարության տնօրինության՝ «ԱՆ-32» մակնիշի ինքնաթիռը ուղղակի վաճառքի ձևով օտարել «Ադլեն Ինկ.» ընկերությանը (հասցեն՝ Բահամյան կղզիներ, Նասաու, Սաֆրի հրապարակ, 205), գույքի վաճառքի գինը՝ 500 հազ. ԱՄՆ-ի դոլարին համարժեք դրամ,⁶³
4. Երևանի Աջափնյակ թաղային համայնքի Լուկաշինի փողոցի N 5/5 հասցեում գտնվող՝ պետական սեփականություն հանդիսացող և «Երևանի քաղաքապետարանի աշխատակազմ» պետական կառավարչական հիմնարկին ամրացված՝ 2,987,920 դրամ հաշվեկշռային արժեքով ու 396,5 քառ. մետր ընդհանուր մակերեսով կառույցը (բնակելի տուն՝ 356.2 քառ մետր, լողավազան՝ 21.7 քառ. մետր, պարիսպ՝ 18.6 քառ. մետր) և կառույցի համար առանձնացված 839,5 քառ. մետր ընդհանուր մակերեսով հողամասը հանձնվել է ՀՀ պաշտպանության նախարարության տնօրինությանը, այնուհետև նույն որոշմամբ գույքը նվիրվել է ՀՀ պաշտպանության նախարարության համակարգի զինծառայող Աղասի Բագրատունյանին,⁶⁴
5. Սյունիքի մարզի Տաթևի գյուղական համայնքում գտնվող «Տաթև-1» առողջարանի 3858,3 քառ. մետր ընդհանուր մակերեսով անշարժ գույքը (այսուհետ՝ գույք) ուղղակի վաճառքի ձևով օտարվել է «Մինի-Գրուպ» սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերությանը, գնահատված գույքի արժեքը՝ 48,937,000 դրամ,⁶⁵
6. «Ձորա ՀԷԿ» փակ բաժնետիրական ընկերության գույքը օտարվել է «Ձորագետ Հիդրո» ՍՊԸ-ին, վաճառքի գինը՝ 3.600.000 ՀՀ դրամ,⁶⁶
7. Երևանի Բագրատունյաց փող. 81, վարչական շենք՝ 122815.32 քառ. մետր, հողի մակերեսը՝ 22.1007 հեկտար, Բագրատունյաց փող. 81/1, արտադրամաս՝ 1720 քառ. մետր, հողի մակերեսը՝ 0.056 հեկտար, Արին Բերդի փող., 3 նրբ., շենք 2/1, արտադրական նշանակության պահեստ՝ 16000 քառ. մետր, հողի մակերեսը՝ 4.2 հեկտար, ոչ բնակելի տարածքները

67. ՀՀ կառավարության 2012 թվականի փետրվարի 2-ի «Պետական գույքն օտարելու մասին» N 112-Ա որոշում

ուղղակի վաճառքի ձևով օտարվել են «Նայթս Բրիջ Քոմունիթիքեյշնս Էյ Էմ» փակ բաժնետիրական ընկերությանը, գույքի արժեքը կազմել է 8,424,500,000 դրամ,⁶⁷

8.«Կարեն Դեմիրճյանի անվան մարզահամերգային համալիր» ՊՈԱԿ-ին ամրացված անշարժ գույքը ուղղակի վաճառքի ձևով օտարվել է «ՆՏԱԱ Ինվեստմենտ Գրուպ» սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերությանը, օտարման ենթակա անշարժ գույքի վաճառքի գինը 30,000,000 ԱՄՆ-ի դոլարին համարժեք դրամ:⁶⁸

68. ՀՀ կառավարության 2015 թվականի օգոստոսի 13-ի «Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության նախարարության «Կարեն Դեմիրճյանի անվան մարզահամերգային համալիր» պետական ոչ առևտրային կազմակերպությանը ամրացված և Հայաստանի Հանրապետության սեփականությունը հանդիսացող գույքը հետ վերցնելու, օտարելու և «Կարեն Դեմիրճյանի անվան մարզահամերգային համալիր» պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունը լուծարելու մասին» N 935-Ա որոշում

Գույքի օտարման տեսակետից ուշագրավ է նաև ՀՀ կառավարության 2005 թվականի հունվարի 25-ի N 147-Ա որոշումը, որով ՀՀ կառավարությունը լիազորել է պաշտպանության նախարարին տնօրինել Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության նախարարության տիրապետմանը կամ օգտագործմանը հանձնված՝ պետական սեփականություն հանդիսացող հողամասերը, այդ թվում՝ ուղղակի վաճառքի ձևով օտարելու միջոցով, որից ստացված միջոցները փոխանցվում էին ՀՀ պաշտպանության նախարարության արտաբյուջետային հաշվին:⁶⁹ Այս որոշումն ուշագրավ է այնքանով, որ չի նշվում կոնկրետ գույք, որը պետք է օտարվի: Թե որքան գույք է այս որոշման հիման վրա օտարվել հայտնի չէ:

Բացի վերը շարադրված օտարման մասին որոշումների, մամուլում առկա են հրապարակումներ, մասնավորապես՝ Վանաձորի կենտրոնում գտնվող երկհարկանի շենքը այն ժամանակվա բանակային կորպուսի հրամանատար, գեներալ-մայոր Լյովա Երանոսյանին վաճառելու մասին:⁷⁰

Վերը շարադրված օտարման դեպքերի ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ առնվազն հետևյալ հարցերը պարզաբանման կարիք ունեն.

Ինչ հիմնավորմամբ է որոշակի գույք փաստացիորեն հանձնվում ՀՀ պաշտպանության նախարարության կառավարմանը: Այս առնչությամբ հատկապես կարևորվում է «Ձորա ՀԷԿ» փակ բաժնետիրական ընկերության և Կ. Դեմիրճյանի անվան մարզահամերգային համալիրի գործը: Չնայած ձևական առումով նշված կազմակերպությունների պատկանող գույքը չի գտնվում ՀՀ պաշտպանության նախարարության անմիջական տիրապետության տակ, քանի որ դրանք հաշվառված են այլ կազմակերպությունների հաշվեկշռում, այնուամենայնիվ դրանք փաստացի կառավարվում են ՀՀ պաշտպանության նախարարության կողմից: Նշենք, որ ոչ «Ձորա ՀԷԿ» ՓԲԸ-ի, ոչ Կ. Դեմիրճյանի անվան մարզահամերգային համալիրի գործունեության բնույթը, ոչ դրանց պատկանող գույքի օգտագործման նպատակային նշանակությունը չի համապատասխանում ՀՀ պաշտպանության նախարարության գործունեության բնույթին: Այս առումով անհասկանալի է, թե ինչու է նշված կազմակերպությունների կառավարումը հանձնվել ՀՀ պաշտպանության նախարարությանը:

Ինչ եղանակով է իրականացվում օտարման ենթակա գույքի գնահատումը: Այս հարցը հատկապես հրատապ էր Կ. Դեմիրճյանի անվան մարզահամերգային համալիրի գործով, քանի որ ըստ որոշ լրատվամիջոցների, ակտիվի իրական արժեքը առնվազն կրկնակի բարձր է՝ շուրջ 60 միլիոն ԱՄՆ դոլար:⁷¹ Հանրամատչելի աղբյուրների ուսումնասիրության արդյունքում չհայտնաբերվեց որևէ տեղեկատվություն գույքի գնահատման ու դրա հաշվետվության վերաբերյալ, մինչդեռ «Անշարժ գույքի գնահատման գործունեության մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն

69. ՀՀ կառավարության 2005 թվականի հունվարի 25-ի «Գույք օտարելու թույլտվություն տալու մասին» N 147-Ա որոշում

70. ««Ժամանակ». ՊԵ-ն գույքը օտարում և ետ է գնում գեներալներից», 17.09.2010թ., tert.am/am/news/2010/09/17/zha-manak/185960

71. «Մարզահամերգային համալիրի նոր սեփականատերը ձերբակալված է եղել ֆինանսական խարդախությունների կասկածանքով», 08.10.2015թ., iravaban.net/102732.html

այն պարտադիր է պետությանը պատկանող անշարժ գույքի օտարման ժամանակ:

Բացակայում են գույքի օտարման հիմնավորումները. Սա ակնհայտ է վերը շարադրված որոշումներում: Մասնավորապես, որևէ տեղ ներկայացված չէ, թե ինչ նպատակով է այս կամ այն գույքը օտարվում:

Չի հիմնավորվում օտարման եղանակի ընտրությունը և որևէ ընթացակարգեր գոյություն չունեն գնորդներին ուսումնասիրելու, նրանց մասին տեղեկատվություն ստանալու և նրանց կարողությունները ճիշտ ըմբռնելու համար: Վերը շարադրված բոլոր որոշումներով գույքը օտարվել է ուղղակի վաճառքի եղանակով՝ առանց դրա պատշաճ հիմնավորման: Բացի այդ, նշված որոշումներով գնորդ համարվող կազմակերպություններից երեքը («Մինի-Գրուպ» ՍՊԸ, «ՆՏԱԱ Ինվեստմենտ Գրուպ» ՍՊԸ, «Ձորագետ-Հիդրո» ՍՊԸ) ստեղծվել էին ՀՀ կառավարության որոշումից ընդամենը ամիսներ առաջ: Ընդ որում, ըստ լրատվամիջոցի հրապարակման, «ՆՏԱԱ Ինվեստմենտ Գրուպ» ՍՊԸ ներկայիս սեփականատերը նախկինում ձերբակալված է եղել ֆինանսական խարդախությունների կասկածանքով:⁷² Այս տեղեկություններն, անշուշտ, պետք է պատշաճ արձագանքի արժանանային պետական մարմինների կողմից գույքի օտարման մասին որոշումները կայացնելիս:

Չեն հրապարակվում ներդրումային ծրագրերը, որոնց առկայությունը պարտադիր պայման է ուղղակի վաճառքով գույք օտարելու դեպքում: Նշված որոշումներից միայն «Կ. Դեմիրճյանի անվան մարզահամերգային համալիրի» օտարման դեպքով հրապարակվել է ներդրումային ծրագիրը, սակայն այն իրականում դժվար է ներդրումային ծրագիր անվանել: Գործնականում, ներդրումային ծրագիրը և բիզնես պլանը շուրջ 100 էջի հասնող փաստաթղթեր են լինում, որոնք մանրամասն տեղեկատվություն են պարունակում գործունեության բնույթի, շուկայի, ակնկալվող եկամուտների, ներդրումների ծավալի և դրանց մանրամասն նկարագրի մասին: Մինչդեռ նշված ներդրումային ծրագիրը շարադրված է միայն մեկ էջի վրա, և բովանդակում է ոչնչով չհիմնավորված հայտարարություններ:

Մասնավորեցման և պետական գույքի օտարման միջև ոչ հստակ տարբերության պատճառով հաճախ չարաշահումներ են տեղի ունենում: Սա, մասնավորապես, ակնհայտ էր «ՁորաՀԷԿ» ՓԲԸ-ի դեպքում, որտեղ վաճառվել է ընկերության ամբողջ գույքը: Հետագայում ՀՀ Ազգային ժողովում հարց ու պատասխանի ժամանակ պատգամավորների ուղղած հարցերին, թե ինչու է մասնավորեցվել «ՁորաՀԷԿ» ՓԲԸ-ն այն պարագայում, երբ այն ընդգրկված չէր մասնավորեցման ծրագրում, ՀՀ արդարադատության նախարար Հրայր Թովմասյանը պատասխանեց, որ իրականում մասնավորեցում տեղի չի ունեցել, քանի որ վաճառվել են ոչ թե ընկերության բաժնետոմսերը, այլ գույքը:⁷³ Այնուամենայնիվ, ակնհայտ է, որ տնտեսական արժեք ներկայացնում են ոչ թե բաժնետոմսերը, այլ հենց ընկերության ակտիվները: Հետևաբար, ակտիվների օտարումից հետո ընկերության գոյությունը դառնում է անիմաստ: Փաստորեն, մասնավորեցման և պետական գույքի օտարման միջև անհստակության արդյունքում պետական գույքի օտարումը դուրս է մնում ՀՀ ազգային ժողովի վերահսկողությունից:

72. «Մարզահամերգային համալիրի նոր սեփականատերը ձերբակալված է եղել ֆինանսական խարդախությունների կասկածանքով», 08.10.2015թ., iravaban.net/102732.html

73. «Որոտանի ՀԷԿ-ի ողիսականը», 26.02.2014թ., top-news.am/11/1/news/28832.html

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Վերը շարադրվածը ամփոփելով՝ կարող ենք հանգել հետևյալ եզրակացության.

- ՀՀ օրենսդրությունը հստակ չի սահմանում ակտիվը ավելցուկային ճանաչելու հիմքերը, ինչը լուրջ կոռուպցիոն ռիսկեր է պարունակում,
- ՀՀ օրենսդրությունը, նախատեսելով, որ պետական և ծառայողական գաղտնիք պարունակող ակտիվների օտարումը չի իրականացվում ընդհանուր եղանակով, չի սահմանում կանոններ, որոնք կկարգավորեն պետական և ծառայողական գաղտնիք հանդիսացող գույքի օտարման հետ կապված հարցերը,
- ՀՀ օրենսդրությունը որևէ կերպ հնարավորություն չի ընձեռում ստուգել գույքը ձեռք բերողի կողմից իր ներդրումային պարտավորությունների կատարման ընթացքը,
- ՀՀ օրենսդրությունը չի նախատեսում ակտիվի օտարման, օտարման եղանակի ընտրության և գնահատման հաշվետվությունների հրապարակման պահանջ,
- գաղտնիության ռեժիմը չարաշահվում է և պաշտպանության ոլորտի ողջ գույքի մասին տեղեկատվությունը ներկայացվում է իբրև պետական գաղտնիք:

ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Ամփոփելով սույն զեկույցում շարադրված փաստերը և վերլուծությունները, ՀՀ պաշտպանության նախարարության կողմից ակտիվների օտարման գործընթացում կոռուպցիոն ռիսկերը զսպելու համար ներկայացվում են հետևյալ առաջարկությունները.

Ընդհանուր բնույթի առաջարկություններ

- Ընդունել համապատասխան ընթացակարգեր, որոնք հստակ կկարգավորեն ակտիվի ավելցուկային ճանաչման հիմքերը, դեպքերը և դրա հետ կապված այլ հարցերը. ակտիվի ավելցուկային ճանաչման որոշումն, իր համապատասխան հիմնավորումներով պետք է հրապարակվի և համարվի գույքը օտարելու մասին որոշման բաղկացուցիչ մասը:
- Մինչև հասարակական մեծ նշանակություն ունեցող ակտիվների օտարումը քննարկումներ կազմակերպել շահագրգիռ հանրության ներկայացուցիչների հետ:
- Ընդունել ընթացակարգեր, որոնք հնարավորություն կտան կառավարել գույքի օտարման գործընթացներում շահերի բախման հետ կապված ռիսկերը:
- Ընդունել ընթացակարգեր, որոնք հասարակության անդամներին հնարավորություն կտան վերահսկել գույքը ձեռք բերողի կողմից իր ներդրումային պարտավորությունների կատարման ընթացքը:
- Մրցութային եղանակով գույքի օտարման դեպքում նախատեսել գնահատման այլ չափանիշներ, որոնք հնարավորություն կտան որոշելու ներդրումների իրական ազդեցությունը համապատասխան տարածաշրջանի զարգացման վրա:
- Ընդհանուր առմամբ, ակտիվների օտարման ընթացակարգերը դարձնել առավել թափանցիկ:

Պաշտպանության ոլորտի գնումների արդյունավետությունը խթանող միջոցառումներ

- Ընդունել ընթացակարգեր պաշտպանության ոլորտի այն ակտիվների օտարման համար, որոնք նախատեսված են գաղտնի աշխատանքների կատարման համար:
- Վերանայել ՀՀ պաշտպանության նախարարության գույքի կազմի գաղտնիության ռեժիմը և գաղտնազերծել այն ակտիվները, որոնք իրենց բնույթով նախատեսված չեն գաղտնի աշխատանքների կատարման համար:

ՀԱՎԵԼՎԱԾՆԵՐ

ՀԱՎԵԼՎԱԾ 1. ԹԻՎ ԵՎ ՊՆ ՆԱՄԱԿԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

ԹՐԱՆՍՓԱՐԵՆՍԻ ԻՆԹԵՐՆԵՆԸ
հակակոռուպցիոն կենտրոն

“ 13 ” “ 10 ” 2015թ.

**ՀՀ պաշտպանության նախարար
Սեյրան Օհանյանին**

pp 15181
Հայաստանի Հանրապետություն
ք. Երևան, Բագրևանդի 5, 0044

Հարգելի պարոն նախարար,

Ինչպես տեղեկացրել ենք մեր ս.թ. սեպտեմբերի 23-ի թիվ ԹԻ 15-74 նամակով Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ հակակոռուպցիոն կենտրոնը Հայաստանի Հանրապետությունում Մեծ Բրիտանիայի դեսպանության աջակցությամբ և Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլի Անվտանգության և պաշտպանության ծրագրի մասնակցությամբ իրականացնում է «Օրինավորության խթանումը պաշտպանության համակարգում» ծրագիրը: Խնդրում ենք աջակցել ծրագրին և տրամադրել ներքեհիշյալ տեղեկատվությունը.

1. Որ կազմակերպությունների (ներառյալ՝ ՊՈԱԿ և հիմնադրամներ) կառավարումն է գտնվում ՀՀ ՊՆ իրավասության տակ.
2. Որ կազմակերպություններում պաշտպանության նախարարությունն ունի իր ներկայացուցիչները.
3. Քանի տոկոս պետական մասնակցություն կա այդ կազմակերպություններում և ովքեր են այդ կազմակերպության մյուս բաժնետերերը.
4. ՊՆ-ի տիրապետության տակ գտնվող ոչ ռազմական անշարժ գույքի ցանկը և հասցեները.
5. Ինչ ակտով են սահմանվում ակտիվների ամորտիզացիայի կանոնները և դրանց ուտիլիզացիայի/իրացման կանոնները.
6. Արդյոք ՀՀ ՊՆ տիրապետության տակ գտնվող ակտիվների ցանկը հրապարակայնորեն հասանելի է:

Ակնկալում ենք Ձեր պատասխանը հնարավորինս սեղմ ժամկետում:

Կանխավ շնորհակալություն համագործակցության համար:

Հարգանքով՝

ԹԻՎ փոխտնօրեն

Սոնա Ավագյան

Հայաստան, Երևան 0025, Լյգեստանի 9 փող. տուն 6
Հեռ.՝ (374 10) 569910, (37410) 553069 • Ֆաքս՝ (374 10) 571399
info@transparency.am • www.transparency.am

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

МИНИСТЕРСТВО ОБОРОНЫ
РЕСПУБЛИКИ АРМЕНИЯ
MINISTRY OF DEFENCE OF THE
REPUBLIC OF ARMENIA

«03» 11 2015 թ.

ՊՊ/570227-530

ԹՐԱՆՍՓԱՐԵՆՍԻ ԻՆԹԵՐՆԵՇՆԼ
հակակոռուպցիոն կենտրոնի փոխտնօրեն
Ս.ԱՅՎԱԶՅԱՆԻՆ

Հարգելի տիկին Այվազյան

Ի պատասխան ՀՀ պաշտպանության նախարարին ուղղված Ձեր 13.10.2015թ. թիվ գրության՝ ստորև Ձեզ ենք ներկայացնում այն առևտրային կազմակերպությունների ցանկը, որոնց պետական բաժնետոմսերի կառավարումը վերապահվել է ՀՀ ՊՆ-ին.

- «65 Ռազմական գործարան» (ՓԲԸ),
- «Պատնեշ» ՓԲԸ,
- «Երևանի մաթեմատիկական մեքենաների գործարան» ՓԲԸ,
- «Լազերային տեխնիկա» ՓԲԸ,
- «Ռադիոֆիզիկայի և էլեկտրոնիկայի ինստիտուտ հատուկ կոնստրուկտորական բյուրո» ՓԲԸ,
- «Հենակետ» ՓԲԸ,
- «Զինառ» ՓԲԸ,
- «Արմենիկում» ՓԲԸ,
- «Արմ-Աերո» ՓԲԸ,
- «Լյուբավա-Արմենիա» ՓԲԸ ՀԶ,
- «ԼՏ-Պիրկալ» ՓԲԸ ՀԶ,
- «Չարենցավանի հաստոցաշինական գործարան» ԲԲԸ,
- «Գառնի-Լեռ» գիտաարտադրական միավորում» ԲԲԸ:

Նշված ընկերություններում պետական բաժնեմասի չափը և ներկայացուցիչների թիվը սահմանված է ՀՀ կառավարության 23.06.2011թ. թիվ 881-Ն որոշմամբ, իսկ «Ռադիոֆիզիկայի և էլեկտրոնիկայի ինստիտուտ հատուկ կոնստրուկտորական բյուրո» ՓԲԸ և «Լյուբավա-Արմենիա» ՓԲԸ ՀԶ ընկերությունների պետական բաժնետոմսերի կառավարումը ՀՀ պաշտպանության նախարարությանն է վերապահված ՀՀ կառավարության 2013թ. մարտի 14-ի թիվ 227-Ա և 2014թ. հունիսի 19-ի թիվ 624-Ա որոշումներով:

ք. Երևան, 0044, Բագրևանդի 5, Հեռ. (+374 10) 29-44-01, Ֆաքս (+374 10) 29-43-12

г. Ереван, 0044, Баграеванда 5, Тел.: (+374 10) 29-44-01, Факс: (+374 10) 29-43-12

Yerevan city, 0044, Bagrevand 5, Phone: (+374 10) 29-44-01, Fax: (+374 10) 29-43-12

Միաժամանակ, ՀՀ կառավարության 2006թ. ապրիլի 27-ի թիվ 568-Ն և 2011 թվականի փետրվարի 17-ի N 143-Ն որոշումներով ՀՀ պաշտպանության նախարարությանն է վերապահված նաև «Սարդարապատի հուշահամալիր, Հայաստանի ազգագրության-ազգային ազատագրական պայքարի պետական թանգարան» և «Հումանիտար ականագերծման և փորձագիտական կենտրոն» պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունների կառավարման լիազորությունները:

ՀՀ պետական մարմինների ամրացված հիմնական միջոցների ամորտիզացիոն մասհանումների տարեկան նորմաները հաստատված են ՀՀ կառավարության 01.07.2004թ. թիվ 957-Ն որոշմամբ:

Ինչ վերաբերում է ՀՀ պաշտպանության նախարարությանն ամրացված գույքի ցանկին և դրա հրապարակայնությանը, ապա հայտնում ենք, որ անկախ գույքի նշանակությունից և ՀՀ ՊՆ գործունեության ոլորտները հաշվի առնելով՝ ՀՀ ՊՆ ամրացված գույքն օգտագործվում է ՀՀ զինված ուժերի զորամասերի կողմից, որոնց տեղաբաշխման, շենքային և այլ հագեցվածության վերաբերյալ տվյալները «Պետական և ծառայողական գաղտնիքի մասին» ՀՀ օրենքի և ՀՀ կառավարության 13.03.1998թ. թիվ 173 որոշման պահանջների համաձայն համարվում են պետական և ծառայողական գաղտնիք և չեն կարող տրամադրվել՝ «Տեղեկատվության ազատության մասին» ՀՀ օրենքի 8-րդ հոդվածի հիման վրա:

Հարգանքով՝

ՀՀ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԱՇԽԱՏԱԿԱԶՄԻ ՂԵԿԱԿԱՐ

քիժ 1-ին դասի պետական խորհրդական

Գ. ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ

ՀԱՎԵԼՎԱԾ 2. ԹԻՎԿ և ՊԳԿՎ ՆԱՄԱԿԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

ԹՐԱՆՍՓԱՐԵՆՍԻ
ԻՆԹԵՐՆԵՇՆԸ
հավակոռուպցիոն կենտրոն

“25” “01” 2016թ.

Ք/ 16/12

Հայաստանի Հանրապետության
կառավարությանն առընթեր պետական
գույքի կառավարման վարչության պետ
պարոն Արման Սահակյանին

Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ Հակակոռուպցիոն Կենտրոնի
փոխնախագահ Սոնա Այվազյանից

Հասցե՝ ք. Երևան, 0019, Անտառային փողոց, տուն 164/1

Հեռ՝ (374 10) 569589, 569689

Էլ. փոստ՝ info@transparency.am

ԴԻՄՈՒՄ

Ղեկավարվելով «Տեղեկատվության ազատության մասին» ՀՀ օրենքի 6-րդ հոդվածի 1-ին մասի, ինչպես նաև ՀՀ կառավարության 2005թ. ապրիլի 28-ի թիվ 562-Ն որոշման 4-րդ հավելվածի 3-րդ կետի դրույթներով՝ խնդրում եմ պետական գույքի հաշվառման գրանցամատյանից տրամադրել ՀՀ պաշտպանության նախարարության կառավարման, տիրապետման և/կամ օգտագործման ներքո գտնվող անշարժ գույքի, տրանսպորտային միջոցների և մտավոր սեփականության օբյեկտների ցանկը:

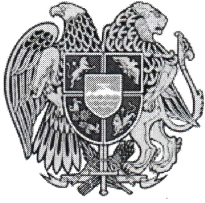
Խնդրում եմ տեղեկատվությունը տրամադրել էլեկտրոնային եղանակով:

Դիմումատու՝

(Handwritten signature)

Սոնա Այվազյան

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԱՌԸՆԹԵՐ
ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՈՒՅՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ ԱՇԽԱՏԱԿԱԶՄ
ԱՇԽԱՏԱԿԱԶՄԻ ՂԵԿԱՎԱՐ

« 04 » 02 2016 թ.

Հայաստանի Հանրապետություն, Երևան, 0010, Տիգրան Մեծի 4
Հեռ.՝ (37410) 523 986, ֆաքս՝ (37410) 529 753

№ 04/ձձ.32/488-16

**Թրանսփարենս հակակոռուպցիոն
կենտրոնի փոխնախագահ Սոնա Այվազյանին**
ք.Երևան, Անտառային փող տ 164/1

Ի պատասխան Ձեր 25.01.2016թ. N ԹԻ 16/12 գրության՝ տեղեկացնում եմ, որ ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչության կողմից պետական գույքի հաշվառումն իրականացվում է ՀՀ կառավարության 2005թ. ապրիլի 28-ի թիվ 562-Ն որոշմամբ հաստատված կարգով, որի համաձայն այն պետական գույքը, որի մասին տեղեկությունները պետական գաղտնիք են, այդ թվում նաև ՀՀ պաշտպանության նախարարության տնօրինության գույքը, պետական գույքի հաշվառման գրանցամատյանում հաշվառման ենթակա չեն, ուստի Ձեր կողմից պահանջվող տեղեկատվությունը չենք կարող տրամադրել:

Վ. Հարությունյան

Պետական գույքի գրանցման և հաշվառման բաժին
Գ. Դավթյան հեռ.526887 1-56

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Միջազգային վերլուծություններ

- Andrew Likierman, *Public Expenditure*, 1988
- Asmath Damodaran, *The Little Book of Valuation*, 2010
- Australian National Audit Office, *Better Practice Guide on the Strategic and Operational Management of Assets by Public Security Entities*, 2010
- Australian National Audit office, *Management of the Disposal of Specialist Military Equipment*, 2015
- Douglas Henley and Van Nostrand Reinhold, *Public sector Accounting and Financial Control*, 1989
- International Public Sector Accounting Standards Board, *Handbook of International Public Sector Accounting Pronouncements*, 2011, www.ifac.org/publications-resources/2011-handbook-international-public-sector-accounting-pronouncements
- John Downes, Jordan Goodman, *Dictionary of Finance and Investment Terms Barron's financial guides*, 2014
- John Wilson, *Financial Management for the Public Services*, McGraw-Hill education, 1998
- OECD, Guidelines and Overview, *Managing Conflict of Interest in the Public Sector*
- Republic of Ghana Public Procurement Board, *Guidelines for Disposal of Goods and Equipments*, www.ppaghana.org/documents/STD2010/Disposal%20of%20Stores-GoodsandEquipment.pdf?story_id=41

ՀՀ օրենսդրություն

- ՀՀ Սահմանադրություն, 1995թ., փոփոխված 2015թ.
- «Անշարժ գույքի գնահատման գործունեության մասին» ՀՀ օրենք, 2005թ.
- «Պետական գույքի կառավարման մասին» ՀՀ օրենք, 2014թ.
- ՀՀ կառավարության 1998թ. մարտի 27-ի «Մասնավորեցվող պետական գույքի հաշվեկշռային մեթոդով գնահատման կարգի մասին» թիվ 209 որոշում
- ՀՀ կառավարության 1998թ. մայիսի 6-ի «Ուղղակի վաճառքի ձևով պետական գույքի մասնավորեցման կարգը հաստատելու մասին» թիվ 277 որոշում
- ՀՀ կառավարության 2003թ. հունիսի 13-ի «Պետական և կառավարչական հիմնարկներին ամրացված, պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունների սեփականությունը հանդիսացող և դրանց ամրացված գույքի օտարման կարգը հաստատելու մասին» թիվ 882-Ն որոշում
- ՀՀ կառավարության 2004թ. հուլիսի 22-ի «Պետական կառավարչական և այլ պետական հիմնարկների տիրապետմանը, տնօրինմանն ու օգտագործմանը հանձնված՝ պետական սեփականություն հանդիսացող հիմնական միջոցների ամորտիզացիոն մասհանումների տարեկան նորմաները հաստատելու մասին» թիվ 957-Ն որոշում
- ՀՀ կառավարության 2005 թվականի հունվարի 25-ի «Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության նախարարության շենքերի համալիրի շինարարության մասին» N 58-Ն որոշում
- 2005 թվականի հունվարի 25-ի «Գույք օտարելու թույլտվություն տալու մասին» N 147-Ա որոշում
- ՀՀ կառավարության 2006 թվականի մարտի 23-ի «Գույք օտարելու մասին» N 559-Ա որոշում
- ՀՀ կառավարության 2006թ. ապրիլի 27-ի «Պետական գույքը մրցույթով մասնավորեցնելու (օտարելու) կարգը հաստատելու և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 1998 թվականի հոկտեմբերի 29-ի N 669 որոշումն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» թիվ 820-Ն որոշում
- ՀՀ կառավարության 2006 թվականի հուլիսի 6-ի «Գույք օտարելու մասին» N 994-Ա որոշում
- ՀՀ կառավարության 2007 թվականի օգոստոսի 2-ի «Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության նախարարության տնօրինությանը գույք հանձնելու և գույք օտարելու թույլտվություն տալու մասին» N 1030-Ա որոշում
- ՀՀ կառավարության 2008 թվականի սեպտեմբերի 11-ի «Պետական գույքն օտարելու մասին» N 1030-Ն որոշում
- ՀՀ կառավարության 2010 թվականի դեկտեմբերի 16-ի ««Զորա ՀԷԿ» փակ բաժնետիրական ընկերության կողմից գույքի օտարման խոշոր գործարք կնքելուն հավանություն տալու մասին» N 1660-Ն որոշում

- ՀՀ կառավարության 2012 թվականի փետրվարի 2-ի «Պետական գույքն օտարելու մասին» N 112-Ա որոշում
- ՀՀ կառավարության 2015 թվականի օգոստոսի 13-ի «Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության նախարարության «Կարեն Դեմիրճյանի անվան մարզահամերգային համալիր» պետական ոչ առևտրային կազմակերպությանը ամրացված և Հայաստանի Հանրապետության սեփականությունը հանդիսացող գույքը հետ վերցնելու, օտարելու և «Կարեն Դեմիրճյանի անվան մարզահամերգային համալիր» պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունը լուծարելու մասին» N 935-Ա որոշում

Լրատվական նյութեր

- iravaban.net/102732.html
- tert.am/am/news/2010/09/17/zhamanak/185960
- top-news.am/11/1/news/28832.html
- www.e-gov.am/ajax/gfn.php?f=TNT-04-21.doc

